

Perspektif

AYLIK HABER-YORUM DERGİSİ

TEMMUZ / AĞUSTOS 2015 | YIL 21 | NR./SAYI 243

"Bir tarafta insan hakları, aydınlanma ve dayanışma gibi değerlerin vurgulanıp, diğer tarafta bu değerlerin kararlılıkla hiçe sayılması rahatsız edici."
s. 30

SREBRENİTSA'YI UNUTMA!

11.07.1995

Suriye'den
Avusturya'ya
Ölüm Yolculuğu
s. 22

12 Yıl Sonra
Gelen
"Vuslat"
s. 36

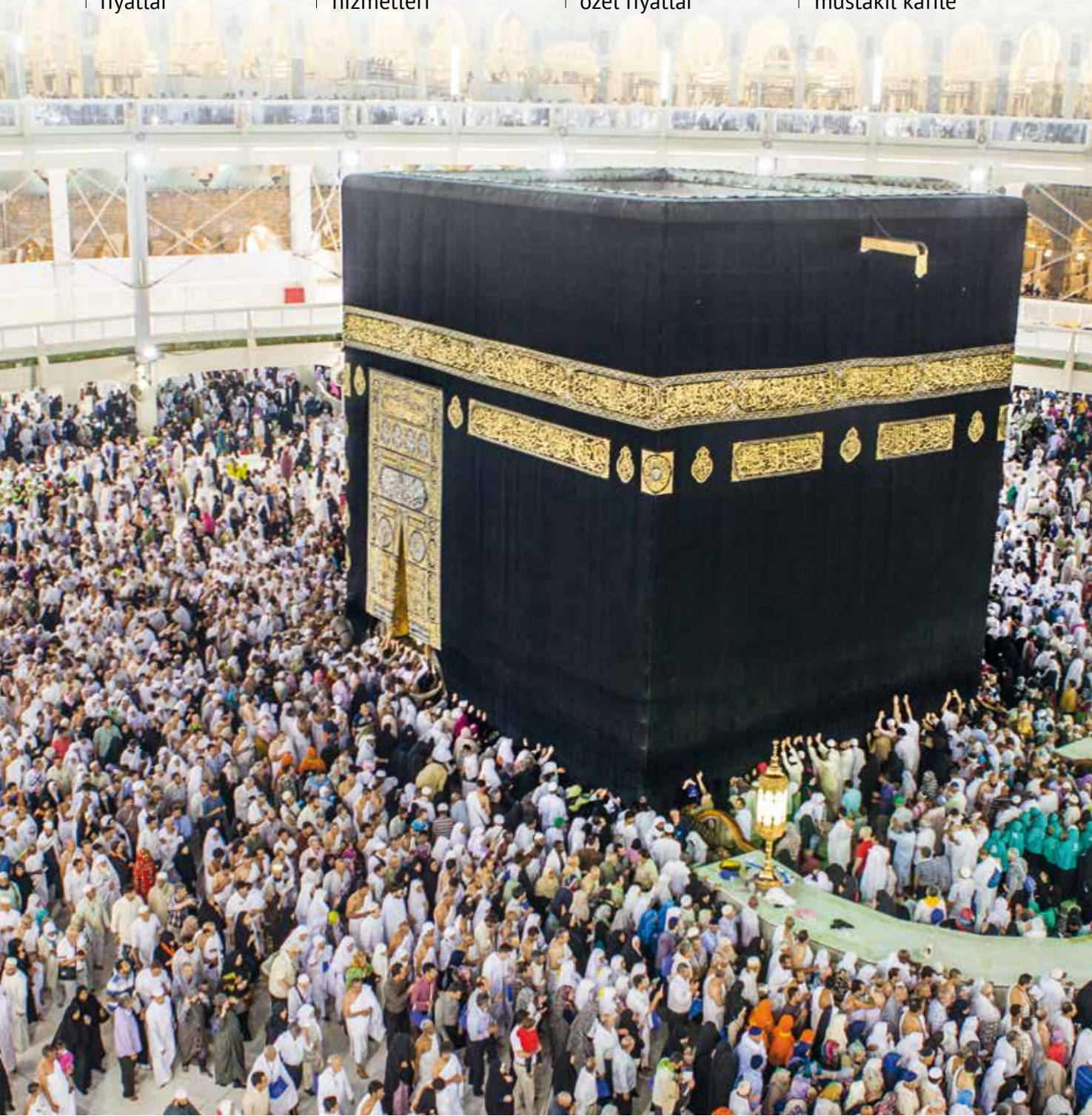
Geçmek
Bilmeyen Geçmiş:
Srebrenitsa
s. 40

Üniversitelilere
ve 25 yaş altı
gençlere özel
fiyatlar

Çocuklu ailelere
eğitmenler
eşliğinde kreş
hizmetleri

55 yaş üstü
emeklilere
belirli tarihlerde
özel fiyatlar

Almanca ve
Fransızca
rehberlik eşliğinde
müstakil kafiye

İslam Toplumu Millî Görüş - Hizmette Öncü Kuruluş

hennes
tour

Türkiye Temsilciliği | Hennes Tour
T +90 332 3515055 (Konya)
T +90 212 6355593 (İstanbul)
T +90 312 3113130 (Ankara)
info@hennestour.com

Islamische Gemeinschaft Millî Görüş Hadsch-Umra Reisen GmbH

Boschstraße 61-65 | T +49 2237 9746-0 | www.igmgreisen.com
D-50171 Kerpen | F +49 2237 9746-19 | igmgreisen

*Selamların
en güzeli ile*

Mültecileri Anlamak ve Srebrenitsa'yı Anmak

Suriye ve Irak'taki savaşlar, Afrika'daki ekonomik koşullar ya da diktatörler tarafından azınlıklara uygulanan işkenceler sebebiyle Avrupa'ya olan mülteci akını son senelerde oldukça arttı. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin raporuna göre dünya çapında hâlihazırda 60 milyon insan yaşadığı topraklardan başka yerlere sığınmış bulunuyor. Bu durumu daha da vahim kılan husus ise bu sayının yarısını çocukların oluşturması. Sığınmacılar kendi vatanlarında büyük zulümlere maruz kaldıktan sonra güvenli bir yaşam elde edebilmek ümidiyle Avrupa'ya ulaşıyorlar. Avrupa'da biraz olsun huzur ve güvenlik bulmak yerine ise mülteci yurtlarındaki kötü koşullar, saldırılar ve yabancı düşmanlığı ile karşı karşıya kalıyorlar. Buna karşın, bugün hayatlarındaki en zor zamanları yaşayan insanlara yardımcı olmak ve onlara yeni bir hayat perspektifi sunmak konusundaki toplumsal yükümlülük, sağ popülist söylemlere kurban edilme tehlikesiyle karşı karşıya. Bu noktada, bilhassa Müslümanlar olarak mültecilerle ilgilenmek görevini sadece devlete ya da bu alanda uzmanlaşmış sivil toplum kuruluşlarına bırakarak yükümlülüklerimizden kurtulamayacağımızı aklımızdan çıkarmamamız gerekiyor.

Bu sayımızda daha insani hayat koşullarına kavuşmak umuduyla bizlere sığınan insanlara destek olmanın ve bu desteği sistemli ve uzun vadeli hâle getirmenin görevimiz olduğu gerçeğinden hareketle bir dosya hazırladık. Böylece mültecilerin neler yaşadıklarına, hangi zorluklardan geçtiklerine ve geldikleri yeni ülkelerde hangi sıkıntılarla karşılaştıklarına ışık tutmaya çalıştık. Viyana, İstanbul, Dresden ve Berlin gibi farklı şehirlerdeki mültecilerin yaşamlarından çeşitli kesitler sunduğumuz dosyada Münster Üniversitesi'nden Milad Karimi kendi iltica yolculuğu hakkındaki, Adalat Khan ise

Viyana'daki mülteci direnişi hakkındaki sorularımızı yanıtladı.

Öte yandan temmuz ayı itibarıyla 2. Dünya Savaşı'nın ardından dünya üzerinde meydana gelen en büyük soykırımlardan biri olan Srebrenitsa Katliamı'nın üzerinden tam 20 yıl geçmiş olacak. Hatırlanacağı gibi, Srebrenitsa'da Birleşmiş Milletler Barış Gücü tarafından silahsızlandırılarak tamamen savunmasız hâle getirilen Boşnaklar, Sırp lar için açık hedef hâline gelmiş, tüm dünyanın gözleri önünde akıllara durgunluk veren bir katliama maruz kalmışlardı. Srebrenitsa'da 8 binden fazla insanın kurşuna dizilerek, sürülerek ve işkenceyle öldürülmesinin üzerinden 20 sene geçse de, günbegün ortaya çıkan yeni toplu mezarlarla bu acı hiç durmaksızın tazeleniyor. Biz de hazırladığımız alt dosyada bu katliamın canlı şahitlerine kulak verdik. Jasmin Mediç Srebrenitsa katliamının mimarı Ratko Mladić'in yakalanma hikâyesini ele alırken, Bosna savaşına yirmili yaşlarında tanık olan ve toplu mezarların kazılması esnasında fotoğraflar çeken fotoğraf sanatçısı Tarık Samarah Srebrenitsa'nın ardından kalanları anlattı.

Gündem kategorimizde Akif Şahin haziran ayında yayımlanan MIPEX raporundan hareketle Almanya'nın göç ve uyum politikalarını değerlendirirken, CDU siyasetçilerinin 2017 vizyonlarında geniş yer ayırdığı "İslam tasavvurları"nın sakıncalı boyutlarını Eren Güvercin kaleme aldı. Dünya kategorimizde ise Alessandra Bajec, Mısır tarihinde bir devlet başkanına ilk idam cezasını veren mahkemelerin siyasi arka planına değindi.

Bir dahaki sayımızda görüşmek üzere.

Kalbî selamlarımla,

» BEKİR ALTAŞ

GÜNDEM

10 Anayasayı Koruma Raporlarındaki Gelişmeler ve IGMG

Almanya'da savunmacı demokrasinin taarruza dönüştüğü kurumlar: Anayasayı Koruma Daireleri. Eyaletler arasında farklı yaklaşımlar gösteren ama her şeyden önce hatalı metot ve analizleriyle eleştirileri kendisine çeken bu kurumların raporlarından İslam Toplumu Millî Görüş'ün (IGMG) çıkma süreci de baştan hatalı bir girişimin gecikmiş telafisi anlamına geliyor.

GÜNDEM

14 MIPEX 2015: Almanya, Göçmenleri Korumada Başarısız

"Almanya uyumda ilk 10'a yükseldi!" Bu başlık, Migrant Integration Policy Index'in (MIPEX) 38 ülkenin entegrasyon politikalarını inceleyip ülkelerin kendi göçmenleriyle ilişkisini ortaya koymasından sonra gündemi uzun süre meşgul etti. Almanya'nın uyum politikası bir başarı tablosu olarak sunulsa da mevcut durumda ülkenin düzeltilmesi gereken hayli mesele var.

Kapak Fotoğrafları

Kapak Resim

© Mikel Oibar

Milad Karimi

© Flickr.com/Marschalek

Adalat Khan

© Duosoul

18

GÜNDEM

CDU 2017: Hristiyan Demokratların Siyasileştirdiği İslam

22

DOSYA

Ölüm Yolculuğu

26

DOSYA

Kalmak İçin Gelenler: Türkiye'nin Mültecileri

30

DOSYA / SÖYLEŞİ

"İnanan Herkes, Bir Parça Mültecidir."

32

DOSYA

"Havan Topları Mahalledeki İlk Evi Vurduğunda..."

36

DOSYA / SÖYLEŞİ

12 Yıl Sonra
Gelen "Vuslat"

40

DÜNYA

Geçmek
Bilmeyen Geçmiş:
Srebrenitsa

44

DÜNYA

Soykırımın Mimarı:
Ratko Mladić

48

DÜNYA / SÖYLEŞİ

"Kimse Yiten
Yaşamları Geri
Getiremeyecek."

52

DÜNYA

Mısır Tarihinde
Bir Devlet
Başkanına İlk
İdam Cezası

1 SORU / 3 CEVAP

57 **Mülteci Olmak**

Ernst Ferstl şöyle diyor: "İnsanlar, 'Çok fazla mülteci var.' der. Mülteciler ise 'Çok az insan var.' der." Sizce birçok toplumda mültecilere yönelik olumsuz algının değişmesi için neler yapılabilir?

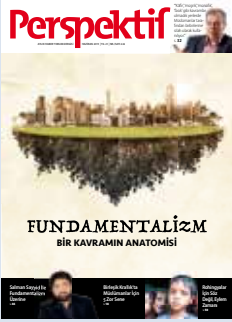
ÜMMET MOZAIĞI

58 **Halk İnisiyatiflerine
Karşı Ayakta Durabilmek:
İsviçre**

İsviçre Müslümanlarla ilişkisi bağlamında 2009 yılındaki minare yasağı ve burka yasakları ile ismini oldukça olumsuz bir şekilde duyurmuş bir ülke. Doğrudan demokrasi ile yürütülen ülkede kantonlardaki sağ popülist seçmenlerin hayata geçirdiği inisiyatiflerle Müslümanlar kendi durumlarının her an değişebilmesi gibi bir tehlikeyi yaşıyorlar. Sema ve Mehmet, İsviçre'de doğup büyümüş bir çift olarak Müslüman yaşamının pek de bilinmeyen yönlerini anlattı.

**Önsöz
İçindekiler, Künye
Okuyucu Mektupları
Basında Öne Çıkanlar
Gündemden Kısa Kısa
Portre
Kitap Tanıtımı**

Perspektif 242/2015

Fundamentalizmin farklı çeşitlerine ışık tuttuğunuz dosyanızı ilgiyle okudum. Benim için öncelikli olan “fundamentalizm” denilen fenomenin günümüzde medyada ele alındığı gibi olumsuz bir bağlamda ele alınmamasıydı. Siz de dosyada bunu gerçekleştirmişsiniz. Fakat bu sefer de farklı bir şey dikkatimi çekti: Hindu ve Yahudi fundamentalizminden bahsederken ta-kındığınız “tarafsız” (ya da steril mi demeli?) yaklaşım beni rahatsız etmişti. O anda sadece İslami fundamentalizmin tarafsız olarak ele alınması, diğer fundamentalist hareketlerin

“kötü” olarak etiketlenmesine dair içimde gizli bir beklenti olduğunu gördüm. Bilmiyorum anlatabildim mi, ama dosya için teşekkürler.

Kemal Kara, Bremen

Sigorta Şirketleri Mültecilere Uzanan Eli Nasıl Engelliyor?

Mültecilere yönelik yardım eli birçok yönden engellerle karşılaşıyor. Sigorta şirketleri bunun sadece bir parçası. Bunun dışında Almanya'daki neredeyse bütün mülteci yurtlarının idaresi ya da güvenliği –belediyeler bu konuda yeterli kadar kapasiteye sahip olmadığı için- özel şirketlere veriliyor. Bu durumda mül-

teciler üzerinden zenginleşen, ama bunu yaparken de en temel insani değerleri bile ayaklar altına alan (geçtiğimiz aylarda mültecilere eziyet eden güvenlik görevlilerini hatırlayın) şartların yeniden üretilmesine zemin hazırlıyor. Mülteciler için köklü, uzun vadeli ve sadece parayı ön-
celemeden, Alman Anayasasında belirtildiği gibi “insan onurunun incitilemezliğini” dikkate alan adımların atılması gerek. Hem de en kısa zamanda.

Zeynep Şahinoğlu, Köln

Liberal Müslümanların Temsil İddiası: Almanya Müslüman Forumu

Müslüman cemaatler birleşip kendi aralarında dernek farkları gibi değersiz sebeplerle oluşan ayrışmalardan vazgeçmediği sürece siyaset ortaya “güzel Müslümanlar” başlığı altında yeni oluşumları elbette çıkartır. Ben, Almanya Müslüman Forumu gibi kerameti kendinden

menkul oluşumlara suç bulmuyorum: Herkes kendi görevini ifa edecek, “liberal İslam” denilen şeyin peşinden koşulması gereken bir ajandaya sahip olduğunu düşünenler elbette bunun reklamını yapacaklar. Eğer birisine kızacaksak, orta yolda olan, dünya dolusu çalışmalarla binlerce insana ulaşan ama hâlâ sesini kamuoyuna duyuramayan “bizim” cemaatlerimize kızmalıyız, ki belki böylece kendimizi biraz daha düzeltip bu tarz zayıf oluşumların medyada böyle poh pohlanmasını izlemeyi bırakıp harekete geçerez.

Sami Ali, Köln

İslami Fundamentalizm Tartışması: “Hanefilik, Kalpleri Yaran Bir Ekol Değildir.”

Lütfi Bergen'in yaklaşımını birçok açıdan sorunlu buldum. Hz. Ömer'e ithamları üzerinden (kendisi yazıda her ne kadar “Bu ifadeler tahfif olarak algılanmalı, tashih olarak algılanmalı” dese de) İslami fundamentalizmin köklerini Hulefa-ı Raşidin döneminde aramak, tabiri caizse Hz. Ömer'i “İslami fundamentalizmin kurucusu” olarak görmek bana abartılmış olarak geliyor açıkçası. Hz. Ömer'in sert ve şiddetli bir mizaca meylettği herkes tarafından bilinir, fakat şu da bilinir ki onun bu sert mizacı ve yaklaşımı çoğu zaman dilinde kalmış, eylemde herkesi zorbalıkla dize getiren bir kişi asla olmamıştır. Bugünün canileri ile Hz. Ömer arasında bir bağlantı yoktur, olamaz da.

Hasan Doğan, İstanbul

Yazı İşleri, gelen mektupları kısaltma ve değiştirme hakkına sahiptir. Okuyucu mektupları, dergi redaksiyonunun görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bize görüşlerinizi bildirmek için:

Adres Perspektif
Merheimer Strasse 229,
D-50733 Köln
Telefon +49 221 942 240 – 46 / 47
Fax +49 221 942 240 21
e-posta okuyucu@perspektif.eu

İsviçre

Scientology: Religion oder nicht, das ist hier die Frage*

©Bz Basel | 19.06.2015

* Scientology: Din veya değil, buradaki asıl soru bu

Scientology'nin Basel'de kendi kilisesini açmasıyla birlikte kilisenin kurulduğu yöredeki insanlar protesto gösterilerinde bulunmuştu. Tepkilerin ardından İsviçre Ekonomi ve İş Bakanlığı tarafından alınan karar doğrultusunda artık Scientology din statüsünü elde edecek ve böylelikle bu cemaatin misyonerlik çalışmaları ticari bir alan olarak görülmeyp vergiden muaf tutulacak.

Tarikatın dinî cemaat olarak tanınması kararının zeminini 1999 yılında alınan bir mahkeme kararı oluşturuyor. O zaman zarfında Basel şehri ile mahkemelik olan Scientology, mahkeme raporlarında din olarak geçmesi de, dinî grup olarak geçiyordu.

Hollanda

Mohammed-spotprenten Geert Wilders alsnog uitgezonden op NP01*

©Nu-NL | 25.06.2015

*Muhammed karikatürleri yine de NP01'de yayınlanacak

Hollanda'nın sağ popülist parti başkanı Geert Wilders, Hz. Peygambere hakaret etme saiki taşıyan karikatürleri bir televizyon kanalında gösterdi. Wilders düşünce özgürlüğünün ne olursa olsun korunması gerektiğini belirtirken aynı zamanda Müslümanların hassasiyetini hiçe sayan provokasyonlarına böylece bir yenisini eklemiş oldu. Karikatürleri, "Teröristlerin düşünce özgürlüğünü yok edemeyeceklerini sağlayabilmenin tek yolu bu." şeklinde savunan Wilders ve partisinin buna benzer girişimleri geniş kesimlerden tepki topluyor.

Avusturya

Tabubruch im Burgenland*

©Frankfurter Allgemeine | 10.06.2015

*Burgenland'ta bir tabunun yıkılışı

Avusturya'nın Sosyal Demokratlar Partisi SPÖ'de 30 senenin ardından bir ilk yaşandı. Burgenland eyaletinde 30 senedir tek başına iktidar olan SPÖ haziran ayında Avusturya Özgürlük Partisi (FPÖ) ile bir koalisyon oluşturma kararı aldı. Bundan bir sene önceki Genel Kurulunda SPÖ, aşırı sağcı söylemleri ve radikal sloganlarıyla bilinen FPÖ ile asla bir koalisyonla girmeyeceklerini şiddetle belirtmişti. Sağ popülist partiyle merkez sağın koalisyon oluşturmalarının Avusturya'nın siyasi kültürü üzerindeki ne tarz bir etki oluşturacağı merak ediliyor.

Fransa

Les États-Unis ont placé Chirac, Sarkozy et Hollande sur écoute*

©Le Figaro | 23.6.2015

*Amerika Chirac, Sarkozy ve Hollande'yi dinlemiş

Amerikan Ulusal Güvenlik Birimi olan NSA'nın 2006 ila 2012 yılları arasında içinde bakanlar, milletvekilleri ve çeşitli siyasilerle Fransız cumhurbaşkanları Jacques Chirac, Nicolas Sarkozy ve François Hollande'nin de olduğu birçok kişiyi dinlediği ortaya çıktı. Hükümet sözcüsü Stéphane Le Foll, müttefikler arasında casusluğun kabul edilir olmadığını belirtirken Amerika'daki Fransız elçisi Fransa'ya çağrıldı.

Almanya

Demonstranten beerdigen leere Särge vor Reichstag*

©Die Welt | 21.06.2015

* Eylemciler parlamentonun önüne boş tabutlar gömdüler

Siyaseti Güzelleştirme Merkezi (Alm. "Zentrum für politische Schönheit") isimli oluşumun başlattığı "Ölüler Geliyor" (Alm. "Die Toten kommen") isimli aksiyon dikkat çekti. Aksiyon, Avrupa'ya illegal ve tehlikeli yollardan girmeye çalışırken Akdeniz'deki kaçakçı botlarında hayatlarını kaybeden mültecileri anmak ve Avrupa'nın iltica siyasetini eleştirmek amacıyla Berlin'de düzenlendi. Aksiyonda 5.200 eylemci parlamentonun önüne ölü mülteciler adına boş tabutlar gömdü ya da sembolik mezarlar oluşturdular. Polisin yasaklarına rağmen eylemi devam ettiren ve kimi zaman polislerle karşı karşıya gelen eylemciler böylece parlamentonun önündeki yeşil alanı ufak bir mezarlığa çevirdiler.

Perspektif'i sosyal medyada takip edebilirsiniz!

GÜNDEMden KISA KISA

Fransa'da İslam Diyalog Toplantısı

★ Fransa genelindeki Müslüman kuruluşların yetkilileri hükümet temsilcileri ile bir araya gelerek ülkedeki Müslümanların sorunları ve İslam'ın ülkede algılanışı gibi konular üzerinde müzakere ettiler.

Başbakan Manuel Valls'ın başkanlık ettiği görüşme ve toplantılara 120 ile 150 arasında cemaat idarecisi, imam, manevi rehber, ilahiyatçı, âlim ve sivil toplum kuruluşu temsilcileri katıldı. 1905 Yasası'nın devletin din işlerini organize etmesini yasakladığının altını çizen İçişleri Bakanı Bernard Cazeneuve, İslam Diyalog Formu'nun daha çok düzenli bir fikir teatisi için başlatıldığını, toplantılarda "laiklik prensibine bağlılık" ve "cumhuriyet değerleri ile yasalarına saygı"nın ortak noktayı oluşturduğunu belirtti. Başbakan Valls ise Diyalog Formu'nun açılışını yaptığı ilk toplantıda şu açıklamalarda bulundu: "İslam'a dair hâlâ bazı yanlış anlaşılımlar ve ön yargılar mevcut. Oysa İslam bu ülkenin ikinci büyük dinidir ve Fransa'da kalıcıdır. O yüzden bu yanlış anlaşılma ve ön yargılarla mücadele etmeliyiz. Fransa'nın İslam gerçekliğini sarahate kavuşturmak zorundayız."

Avrupa Parlamentosunda Aşırı Sağcı Fraksiyon

★ Avrupa Parlamentosunda Fransız Marine Le Pen'in öncülüğündeki Ulusal Cephe, Hollandalı Geert Wilders'in Özgürlük Partisi, İtalyan Kuzey Ligi ve Avusturyalı Özgürlük Partisi gibi oluşumların katılımıyla yeni bir aşırı sağcı fraksiyon kuruldu. "Uluslar ve Özgürlükler Avrupası" ismini taşıyan fraksiyondaki bütün partilerin ortak noktasının ırkçı diskur ve programlar olduğu biliniyor. Örneğin Geert Wilders 2015 yılı başında Faslılara yönelik ırkçı söylemleriyle, Ulusal Cephe siyasetçileri ise antisemitik söylemleriyle dikkat çekiyor. Fraksiyonun parlamentodaki bazı komitelere başkanlık ederek daha fazla siyasi etki kazanmasından endişe ediliyor.

Avrupa Parlamentosu Milletvekili İsmail Ertuğ, fraksiyonun kurulduğu 16 Haziran 2015 tarihi için, "Bu Avrupa için acı bir gündür." ifadelerinde bulunurken, sağcı partilerin Avrupa vatandaşlarının vergileriyle finanse edilmesinin katlanılması zor bir durum olduğuna dikkat çekti.

Avrupa İrkçilikle Mücadele Ağı (ENAR) Başkanı Sarah Isal ise, "Söylemlerinde nefreti teşvik eden üyeleriyle bu fraksiyona meşru bir siyasi ses olma hakkı verilmiştir." dedi.

© Flickr.com/newsosund

© Flickr.com/HU Kampa

Danimarka'da Sandıktan Sağ Popülistler Çıktı

★ Danimarka'da 18 Haziran 2015 tarihinde gerçekleştirilen seçimlerden sağ popülist parti olan Danimarka Halk Partisi ikinci büyük parti olarak çıktı. Oyların yüzde 21,1'ini alarak parlamentoda 37 sandalyeye kavuşan partinin lideri Kristian Thulesen Dahl, seçim kampanyası süresince hâli hazırda yürürlükte olan sert iltica düzenlemelerinin daha da sertleştirilmesini istemiş, bunun dışında seçim programını Avrupa Birliği ve göçmen karşıtlığı üzerinden sunmuştu. Bu kampanya sonucunda sağ popülist parti oy oranını yüzde 8,8 oranında arttırdı. Parti 2014 yılında gerçekleştirilen Avrupa Parlamentosu seçimlerinden de ülke genelinde birinci parti olarak çıkmıştı.

Sandıktan birinci parti çıkmasına rağmen hükümeti kurmak için yeterli çoğunluğa sahip olamayan Sosyal Demokrat Partisi Başkanı ve Başbakan Helle Thorning-Schmidt görevinden istifa etti. Bu durumda ülke yönetiminin, sağ bloğa da önderlik yapan Lars Løkke Rasmussen'e devredilmesi bekleniyor.

NSU'da İstihbarat Parmağı

★ Almanya'da 8'i Türk 10 kişiyi öldüren Nasyonal Sosyalist Yeraltı (NSU) isimli Neonazi terör örgütü ile ilgili yeni bilgiler gün yüzüne çıkıyor. Kuzey Ren Vestfalya Eyaleti Anayasayı Koruma Dairesi'ne ait gizli belgelerin ortaya çıkması üzerine Köln'de NSU'nun düzenlediği bir bombalı saldırının, Anayasayı Koruma Dairesi'nin bir ajanı tarafından gerçekleştirildiği iddia edildi.

Uzun yıllar boyunca Anayasayı Koruma Dairesi ajanı olarak aşırı sağ grupların içerisine sızan ve kendisini "solcu" olarak tanımlayan Ajan H. ise Spiegel'e yaptığı açıklamada, "Hiçbir zaman Neonazi olmadım." ifadelerinde bulunarak hakkındaki iddiaları reddetti. Münih'te devam eden NSU yargı sürecine müdahil avukat olarak katılan Edith Lunnebach ise açıklamaların tatmin edici olmadığını belirterek saldırının hemen ardından Ajan H.'nin bombalı saldırı ile ilişkisine dair izlerin araştırılıp araştırılmadığını sordu.

2001 yılında Köln'de bir markette patlayan bombada 19 yaşındaki bir genç kız ağır yaralanmıştı.

Anayasayı Koruma Raporlarındaki Gelişmeler ve IGMG

Almanya’da savunmacı demokrasinin taarruza dönüştüğü kurumlar: Anayasayı Koruma Daireleri. Eyaletler arasında farklı yaklaşımlar gösteren ama her şeyden önce hatalı metot ve analizleriyle eleştirilerek kendisine çeken bu kurumların raporlarından İslam Toplumu Millî Görüş’ün (IGMG) çıkma süreci de baştan hatalı bir girişimin gecikmiş telafisi anlamına geliyor.

BEKİR ALTAŞ*

Almanya’daki Anayasayı Koruma Daireleri hukuki kavramlarla değil, kavram kurgularıyla çalıştıkları ve somut tehlikeler üzerinden değil, tehlike senaryoları üzerinden kişi ve kurumları damgaladıkları için sıkça eleştirilerle karşı karşıya kalıyor. Müslüman cemaatler söz konusu olduğunda “şeriat”, “cihat”, “Selefilik” gibi İslami kavramları siyasi bir ajandayla yorumlayan bu kurumların olumsuz yaklaşımları da oldukça dikkat çekiyor: “Selefilik” gibi İslami bir kavramın tamamen şiddet yanlısı bir hareket olarak tanımlandığı, dinî kimliğin hayatın her alanına nüfuz etmesi gibi meşru bir isteğin “İslamcılık” olarak nitelendirildiği, dindarlığın görece olumsuz ve marjinal bir kontekste itildiği raporlar bütün sorunlu yaklaşımlarına rağmen kamuoyunu etkileme potansiyeline sahip. Siyasi karar alıcıların Anayasayı Koruma Daireleri raporlarında geçen kurum ve kişilerle “alenen” iletişime geçmemeye özen göstermeleri, raporlarda adı geçen kurumlara üye olanların vatandaşlık ya da iş başvurularının zorlaştırılması, cemiyetlerin içinde bulundukları mahallî yapılardan dışlanmaları bu olumsuz sonuçlardan sadece birkaçı.

İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG), kurulduğu günden bu yana işte bu sorunlu raporlarda yer alıyor; “İslamcı”, “legalist İslamcı”, “extremist” gibi değişken sıfatlarla tanımlanarak kendisinden her an tehlike sadır olabilecek bir kurum olarak değerlendiriliyordu. IGMG’nin, anayasa tarafından da güvence altına alınan dinî kimliğin hayatın her alanına yansıtılabilmesi ve özgürce yaşanması talebinin “İslamcılık” olarak tanımlanması oldukça sorunludur. Nitekim kurulduğu günden bu yana Avrupa’daki Müslüman cemaate yönelik devlet politikalarındaki çelişkili yaklaşımları tashih edici bir fonksiyon üstlenen, Müslüman cemaatlerle güvenlik iş birliğinin kurulmasının uzun vadede damgalayıcı etkisine vurgu yapan IGMG, hazırladığı sayısız rapor ve açtığı davalarla Anayasayı Koruma Dairelerinin yaklaşım hatalarına dikkat çekti. Mevcut durumda Anayasayı Koruma Dairelerinin dindarlığı sorunsallaştıran yaklaşımları –en azından IGMG bağlamında- uzun vadede değişme emareleri gösteriyor.

Eyaletlerdeki Mevcut Durum: Baden-Württemberg

Baden-Württemberg Anayasayı Koruma Dairesi'nin 2014 raporunda IGMG, dinî-siyasi bir akım olan "Millî Görüş Hareketi" başlığı altında zikredilmektedir. Raporda IGMG'nin "legalist" bir yapıya sahip olduğu, ana faaliyet odağının İslami eğitim çalışmaları üzerinde yoğunlaştığı belirtilirken, IGMG'nin "asimilasyon"u reddettiğine değinilmiştir. Oysa asimilasyona karşı tutumların değerlendirilmesi Anayasayı Koruma Dairelerinin yetki ve faaliyet alanı içerisinde değildir. "Asimilasyonu reddetmek" gibi meşru bir tutuma sahip olduğu için bir kurumun anayasa için tehlikeli görülmesi, Anayasayı Koruma Dairelerinin yetki alanını aşarak bir kamusal fikir oluşturmak niyetini açıkça ortaya koymaktadır.

Öte yandan şu ifadeler dikkat çekmektedir: "Organizasyon dışarıya karşı ılımlı ve diyaloga açık görünse de kendi içinde Müslüman ümmete dayalı kapalı bir sistemin özelliklerini sergilemektedir." Bir dinî cemaat olarak faaliyetlerini öncelikli olarak Müslümanlara sunan IGMG'nin sahip olduğu bu profil olumsuz bir bağlamda ele alınmakta, Müslümanlar için mümtaz bir yere sahip olan "ümme" kavramı "kapalı bir sistem" olarak nitelendirilmekte, öte yandan Katolik Kilisesinin kendisini bir "dünya kilisesi" olarak gördüğü gerçeği gözden kaçırılmaktadır.

Yine ilginç bir şekilde "inançla bağlantılı olan hakikat iddiası, hayatın her alanını Kur'an ve Sünnet'le uyumlu hâlde yaşamak gibi bir yükümlülüğü beraberinde getirmektedir. Bu şekilde din, diğer düzenlerden daha üstün olarak anlaşılan ve yaygınlaştırılması gereken bir toplum modeline dönüşmektedir." gibi ifadeler, bir Müslüman için oldukça tabii olan "hayatın her alanına nüfuz eden İslam" algısını sorun-sallaştırma girişiminde bulunmaktadır.¹ IGMG, tam da Anayasayı Koruma Dairesi açısından "sorunlu" görülen bu yaklaşıma sahip olduğu için denetim altındadır. Oysa bu hakikat iddiası da, hayatın her alanını Kur'an'la uyumlu hâlde getirmek de hukuken meşrudur ve anayasa için tehlike arz etmek bir yana, din özgürlüğü kapsamında muhafaza edilmektedir.

Bavyera: Bu eyalette de IGMG, Millî Görüş

Hareketi başlığı altında incelenmekte ve şu ifadeler kullanılmaktadır: "IGMG yönetimi, çocuklar, gençler ve yetişkinlere yönelik eğitim çalışmaları ve dünya genelindeki yardım kampanyalarıyla kendisini anayasaya bağlı bir organizasyon ve dinî cemaat olarak göstermeye çalışmaktadır." Bu ifadelerin yanında "anayasa düşmanı çabaların" varlığının hâlâ gözlem aşamasında olduğu belirtilmektedir. Bu bağlamda IGMG, suçsuzluğun değil suçun kanıtlanması gerektiği temel ilkesine aykırı olarak "anayasa düşmanı olmadığını" kanıtlama gibi garip bir beklenti ile karşı karşıya bırakılmaktadır.²

Berlin: Legalist İslamcılık başlığı altında raporda yer alan IGMG ile ilgili, "gelecekte ekstremist bir organizasyondan demokratik bir organizasyona geçişinin başarılı olup olmayacağı beklenip görülecektir." ifadeleri yer almakta, IGMG'nin "Erbakan Hoca'nın ideolojisinden" kendisini soyutlamadığı belirtilmektedir. Berlin'de de yine aslında hukuki bir kavram olmayıp siyasi bir kurgu olan "anayasa düşmanı" tabiri kullanılmakta ve şöyle denilmektedir: "Mevcut değişme eğilimleri, henüz anayasa düşmanı hedeflerden vazgeçmek anlamında programlı bir yeniden yönelimden bahsedebilecek kadar ilerlememiştir."³ Bu "anayasa düşmanlığı"na dair somut veriler ya da ayrıntılı açıklamalar ise mevcut değildir.

Hessen: Diğer eyaletlerdekinin aksine Hessen'de IGMG'ye karşı daha sert bir tutum gözlemlenmektedir. Diğer eyaletlerde IGMG legalist, şiddetten uzak ve "tehlikesiz" olarak tanımlanırken, Hessen Anayasayı Koruma Raporunda şu ifadeler yer almaktadır: "Cihatçı Selefilerin insanların hayatı üzerindeki tehlikesinin yanında İslamcı legalistlerden de tehlikeler sadır olmaktadır. Mısırlı Müslüman kardeşlere yakın olan Almanya İslam Toplumu (IGD) ve İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG), Türk Millî Görüş hareketinin temsilcileri olarak tek bir amaç etrafında birleşmektedir: Hukuka uygun yollardan İslamcı tasavvurlarını devlet ve toplumda uygulamak. Bunun için her iki organizasyon da gençler ve yetişkinlerle çalışmalarını kullanmaktadır."⁴ Buna benzer tahmin ve ön

Hakikat iddiası da, hayatın her alanını Kur'an'la uyumlu hâle getirmek de hukuken meşrudur ve anayasa için tehlike arz etmek bir yana, din özgürlüğü kapsamında muhafaza edilmektedir.

yargılara dayalı, somut argüman ve delillerden uzak ifadeler Almanya'da ancak birkaç eyalette bu kadar açık ve pervasızca dile getirilmektedir. Yine raporda IGMG'nin siyasilerle diyalogu ya da kamuoyu ile iletişim çalışmaları gibi oldukça meşru ve tabii faaliyetleri bile "kamuoyunu İslamcı amaçlar doğrultusunda etki altına almak" gibi histerik bir tasvir eşliğinde sunulmuştur.

Rheinland-Pfalz: 2014 yılındaki Anayasayı Koruma raporunda IGMG'nin Türkiye'deki siyasi gelişmeler ve oluşumlarla bağlantısının zayıfladığı ve kendi ayakları üzerinde duran bir profile dinî hizmetler ile sosyal çalışmalara ağırlık verdiği belirtilerek ayrı bir başlık açılmamıştır.

Bütün bu gelişmelerin yanında Brandenburg, Bremen, Mecklenburg-Vorpommern, Saarland, Sachsen, Sachsen-Anhalt ve Thüringen gibi toplamda 7 eyalette IGMG Anayasayı Koruma raporlarında yer almamaktadır. Hamburg Anayasayı Koruma Dairesi 2014 raporunda IGMG'nin Hamburg bölgesinin "anayasa düşmanı" düşüncelerden uzak olması nedeniyle kurumun izlenmesinin durdurulduğu belirtilmiş, Kuzey Ren Vestfalya eyaleti ise yine 2014 raporuna IGMG'yi dâhil etmemiştir. Schleswig-Holstein'da ise IGMG içerisindeki yenilenme sürecine dikkat çekilerek teşkilatın "anayasa düşmanı" olarak tanımlanamayacağı belirtilmiştir.⁵ Aşağı Saksonya'daki gelişmeleri inceleyen Anayasayı Koruma Dairesi IGMG'de ekstremist eğilimlerin bulunmadığını belirtmiştir.

Gelişmeler Ne Anlama Geliyor?

Raporlarda IGMG'nin yeni bir yönelime girdiği ve bu nedenle "artık" anayasa için bir tehdit oluşturmadığı belirtilmektedir. Oysa IGMG, dinî kimliğin ve dindarlığın aşırılık olarak nitelendirilmesi, Müslüman cemaatlerin güvenlik iş birliklerine dâhil edilerek onların "sorunun" bir parçası olarak görülmeleri gibi konulardaki ilkelerinde bir değişiklik yaşamamıştır. Burada IGMG'den ziyade Anayasayı Koruma Dairelerinin bakışında bir değişimin meydana geldiğini gözlemlemek gerekir.

Öte yandan IGMG'nin raporlardan çıkmasının en temel nedenlerinden bir tanesinin,

güvenlik birimlerinin güçlenen Selefilik ile mücadele etmek için kaynaklarını daha iyi değerlendirmek zorunluluğu olduğu ileri sürülmektedir. Eğer bu tahminin doğruluk payı varsa, seneler boyu istihbarat raporlarında yer alarak olumsuz sonuçlarla karşı karşıya kalan bir cemaatin takibinin kaynak meselesi olduğu, bir grubun anayasa düşmanı olup olmadığının bütçe ve imkânlarla ilişkili olduğu gibi bir sonuç çıkmaktadır. Öte yandan bir grubun anayasaya düşman olup olmaması, başka bir gruptan kaynaklanan yeni tehlike senaryolarıyla değişimelidir. NSU terör örgütünün on seneden fazla bir süre Almanya'nın bir ucundan öbür ucuna cinayetler işleyip bombalar patlatarak gidebilmesi ve bu eli kanlı terör örgütünün istihbarat daireleri tarafından uzun süre açığa çıkartılmaması da yanlış kullanılan personel kaynakları ile metot hatalarından kaynaklanmaktadır. Bütün bu başarısızlık, bütçe sıkıntısı ya da tehlike senaryolarının değişmesi gibi durumlarda asıl sorgulanması gereken şey ise devletin Anayasayı Koruma Daireleri aracılığıyla yarattığı yanlış "düşman" algısıdır.

Özetle, IGMG'nin Anayasayı Koruma Dairelerinden çıkmasının en net sebeplerinden biri, daha önceden de ciddi dayanakları olmayan iddiaların artık tutunulacak bir tarafının kalmamasıdır. Anayasayı Koruma Daireleri tarafından oluşturulan algının toplum nezdinde bir karşılığı olmadığı nihayet anlaşılmıştır. Umulur ki diğer eyaletler de bu damgalayıcı ve sorunlu yaklaşımdan bir an önce vazgeçerler.

* İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG) Genel Sekreteri.

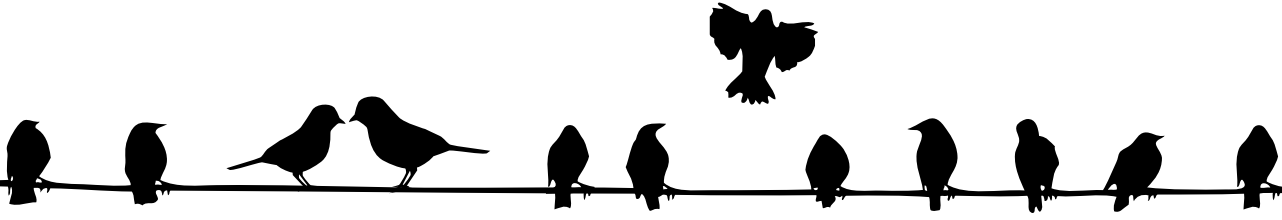
¹ Baden-Württemberg Anayasayı Koruma Dairesi Raporu 2014: http://www.verfassungsschutz-bw.de/site/lfv/get/documents/IV.Dachmandant/Datenquelle/PDF/RZ_IM_Verfassungsschutzbericht2014_web.pdf

² Bayern Anayasayı Koruma Raporu 2014: http://www.verfassungsschutz.bayern.de/imperia/md/content/lfv_internet/service/vsb_2014_pressefassung.pdf

³ Berlin Anayasayı Koruma Raporu 2014: https://www.berlin.de/sen/inneres/verfassungsschutz/publikationen/verfassungsschutzberichte/verfassungsschutzbericht_2013.pdf (Bu yazı kaleme alındığı tarihte Berlin'de henüz 2014 senesinin raporu yayımlanmamıştır.)

⁴ https://lfv.hessen.de/sites/lfv.hessen.de/files/content-downloads/Verfassungsschutzbericht%202013_0.pdf S. 24.

⁵ http://www.schleswig-holstein.de/DE/Fachinhalte/V/verfassungsschutz/Downloads/Berichte/Verfassungsschutzbericht_2014.pdf?__blob=publicationFile&v=2 S. 140.

MIPEX 2015

Almanya, Göçmenleri Korumada Başarısız

“Almanya uyumda ilk 10’a yükseldi!” Bu başlık, Migrant Integration Policy Index’in (MIPEX) 38 ülkenin entegrasyon politikalarını inceleyip ülkelerin kendi göçmenleriyle ilişkisini ortaya koymasından sonra gündemi uzun süre meşgul etti. Almanya’nın uyum politikası bir başarı tablosu olarak sunulsa da mevcut durumda ülkenin düzeltilmesi gereken hayli mesele var.

AKİF ŞAHİN*

Mayıs 2015’te Birleşmiş Milletler Irkçılık- la Mücadele Komisyonu (CERD) Almanya’nın göçmenlere yönelik ayrımcılıkla mücadele- sinde ihmalkâr olduğunu tespit etmişti. Ko- misyon, ırkçılıkla mücadele bir yana kurumsal ırkçılığın dahi takibinin yapılmadığını belirt- mişti. Ardından haziran ayında -birkaç olumlu gelişme hariç- Almanya’nın göçmenlere yakla- şımına yönelik eleştirileri tasdikleyen MIPEX raporu sunuldu. Böylece eğitim, aile birleşimi ve sağlık alanlarında hâlâ devam eden sorun- ların endişe uyandırdığı da bir kez daha dile getirilmiş oldu.

“Migrant Integration Policy Index” (MIPEX - Türk. “Göçmen Uyum Politikası Endeksi”), bütün AB ülkelerinde ve ayrıca Avustralya, Ka- nada, İzlanda, Güney Kore, Yeni Zelanda, Nor- veç, İsviçre, Türkiye ve ABD gibi ülkelerde göç- menlere yönelik entegrasyon politikalarının güncel seyrini bazı kriterler ile ölçmektedir. Bu bağlamda MIPEX iş piyasası, aile birleşimi, eği- tim, sağlık, siyasi katılım, uzun vadeli oturum, vatandaşlığa giriş imkânı ve ayrımcılığa karşı

önlemler gibi alanlarda 167 civarında indikatör belirlemektedir.

Bu verilerden yola çıkarak geçmişte uygu- lanmış MIPEX araştırmaları ve diğer ülkelerin sonuçları ile kıyaslamalar sonucunda yürür- lükte olan önlemlerin değerlendirmesi yapılmaktadır. 10 Haziran 2015 tarihinde Almanya için dördüncü MIPEX araştırması kamuoyuna sunulmuştur. Ortalama 61 puan ile Almanya toplam 38 ülke arasından onuncu sırada yer almaktadır. Değerlendirmede Almanya’nın uyum politikasında “küçük ama sürekli gelişmelere” imza attığı belirtilse de aslında bir durağan- lıktan bahsetmek daha doğru olurdu. Zira son MIPEX (2011) ile kıyaslandığında Almanya sa- dece dört puan ilerleyebilmiştir. On ikinci sı- radan ilk ona girebilmesini ise başka ülkelerin uyum politikaları alanında baltayı tamamen taş vurmalarına borçludur. Almanya özellikle iş piyasasında iyi not alıyor olsa da, ayrımcılı- ğa karşı koruma, eğitim ve sağlık hizmetlerine ulaşma alanlarında daha atılması gereken çok adım var.

Uyum Toplumun Tamamını İlgilendiriyor

Son MIPEX araştırmasını geçmişte yapılan araştırmalardan farklı kılan husus bilhassa Alman uyum politikasındaki paradigma değişikliğini ortaya koymasındır. Birkaç yıl öncesine kadar uyuma “göçmenlerin yerine getirmesi gereken bir husus” olarak bakılsa da, uyum bu araştırmanın da açıkça gösterdiği gibi giderek artan bir oranda toplumun tümünü ilgilendiren bir görev olarak kabul edilmektedir. Nitekim Almanya kendisini göç alan bir ülke olarak tanımladığı ölçüde uyum politikasında reformlar bağlamında başarılı olabilmektedir.

Araştırmanın sunumunda Almanya’da ki MIPEX partnerlerinden Göç Konseyi (Alm. “Rat für Migration”) Başkanı Prof. Dr. Werner Schiffauer, “Almanya’nın bir göç ülkesi olduğuna dair gecikmiş kabul, nihayet siyaset ve yasal düzenlemelerde kendisini göstermeye başladı.” dedi. Bilhassa iş piyasası ve vatandaşlığa girebilme alanlarında Almanya MIPEX araştırmasına göre toplamda olumlu bir geliş-

me göstermiş durumda. 2012 yılında yabancı diplomaların kabul edilmesine dair çıkarılan yasanın yürürlüğe girmesi ve kısa zaman önce göçmenlerin çocukları için Opsiyon Modeli’nin kaldırılması da bunda etkili olmuştur.

Ayrımcılıkla Mücadele Edilmiyor

Humboldt Üniversitesinin Berlin Empirik Uyum ve Göç Araştırmaları Enstitüsünde (BIM) görevli Prof. Dr. Naika Foroutan ayrıca iş piyasasındaki farklılıklara dikkat çekmektedir: “Bir yandan meslek diplomaları daha sık tanınıyor ve yeni göç edenlere uyum imkânları sunuluyor, fakat diğer yandan ırkçı suçlar hâlâ ayrı bir kategoride kaydedilmiyor. Ayrımcılıkla ilgili davalar istatistiksel olarak standart bir şekilde derlenmiyor ve sadece çok nadir durumlarda suç duyurusu ile sonuçlanıyorlar.”

Ayrımcılıkla mücadele politikalarında Almanya çok gerilerde, 22. sırada yer alıyor. Bu durum göçmenlerin Almanya’da diğer sanayi ülkeleri ile kıyaslandığı zaman ayrımcılıkla hukuki

anlamda mücadele etmelerinin çok güç olmasından da kaynaklanıyor. Ayrımcılık mağdurları bu suçla mücadele edilebileceği hususunda ya bilgiye sahip değiller ya da yeterince bilgilendirilmiyorlar. Böylece Almanya'daki göçmenlerin büyük bir kısmı hâlâ ırkçı veya dinî temelli ayrımcılığa maruz kalıyorlar.

Bu durum kendisini “ırkçı fişleme” konusunda da göstermektedir. Tren ya da istasyonlarda ırkçı saiklerle yapılan kontrollerin mağdurları bu tarz gereksiz kontrollere daha kolay yollardan karşı koyabilmelidir. Oysa bunun yerine mağdurlar ayrımcılıkla mücadelede tek başlarına bırakılmaktadır. Federal Hükümetin Ayrımcılıkla Mücadele Ofisi (ADS) de gerekli destekte başarısız kalmaktadır. MIPEX araştırmasına göre bu durum, ilgili ofisin neredeyse hiçbir ülkede görülmediği kadar az yetkilere sahip olmasından da kaynaklanmaktadır.

Veri ve Araştırmaların Eksikliği

Göç Konseyi, MIPEX raporuna dair tavsiyelerinde Almanya'da daha tutarlı yapılandırılmış ve uyum politikaları alanı içerisinde yorumlanması gereken bir ayrımcılıkla mücadele politikası talep etmektedir. Bu bağlamda göç ve uyum konularında kontrol ve güvenlik paradigmasından acilen vazgeçilmeli, “Uyum politikası, öncelikle güvenlik politikası ile ilgili olmayan birimlerin sorumluluk alanında bulunmalıdır.”

Ayrıca sosyal ve kurumsal ayrımcılığın ve nefret suçlarının boyutuna dair istatistiksel verilerle araştırmaların eksikliği de eleştirilmektedir. Örneğin camilere ve Müslümanlara karşı işlenen İslam düşmanı saldırılar, polis tarafından “siyasi motivasyonlu suçlar” olarak kayıt altına alınmakta; “İslam düşmanlığı” gibi bir başlıkta ayrı bir şekilde kaydedilmemektedir. Böylece Müslümanlara karşı işlenen nefret suçlarının boyutu açısından bir algı boşluğu oluşmaktadır. Bu şartlar altında İslam düşmanlığına yönelik önleyici tedbirlerin alınması ve İslam karşıtı saldırıların önlenmesi de mümkün değildir.

Aile Birleşimi Oldukça Eziyetli

Almanya'da aile birleşimlerini basitleştir-

“

Uyum politikalarını sağ eğilimli partilerin talepleri doğrultusunda düzenleyen ülkeler MIPEX raporunda ilk ona giremedi.

meye ve standartlaştırmaya çalışan inisiyatifler bulunmasına rağmen yürürlükte olan düzenlemeler MIPEX araştırmasına da olumsuz olarak yansımaktadır. Almanya, diğer ülkelerle kıyaslandığında aile birleşimi için oldukça zor şartlar koşmaktadır. MIPEX raporu bu hususta Almanya'da uyumu engelleyen bir dil engelinden bahsetmektedir. Binlerce kişi, eşinin yanında olmak yerine vaktini Goethe Enstitülerinde Almanca öğrenmekle geçirmektedir. Oysa insanların Almanya'da gerçekten evde olduklarını hissetmeleri açısından aile birleşimi büyük önem arz etmektedir.

Eğitim ve Sağlık

Dünyanın hiçbir ülkesinde eğitim alanındaki başarı Almanya'daki kadar sosyal kökene bağlı değil. Oysa bilhassa uyum alanında gerçek eşitliğin tesisi için “herkes için eğitim” ilkesine bağlı kalınmalıdır. Göç kökeni bulunmayan öğrenciler ile göçmen ailelerinden gelen öğrenciler arasındaki büyük performans farkı ışığında acilen eşit eğitim fırsatlarının geliştirilmesi gerekmektedir.

Aynı ihtiyaç sağlık alanı için de geçerlidir. Sağlık hizmetinde Almanya ülkeleri arası kıyasta arka sıralarda -22. sıra- yer alıyor. MIPEX raporu özellikle sığınmacılara yeterli sağlık bakımının yapılmadığını ve eğitim ile sağlık alanlarının uyum politikasını ilgilendiren konular olarak görülmediğini vurguluyor. Bu durum Almanya'nın federal yapısından da kaynaklanmakta. Eğitim ve sağlık, eyaletlerin sorumluluk alanlarında kalıyor ve aralarında etkin bir koordinasyon mevcut değil.

**“Örnek Ülke Almanya”:
Yapılacak Çok İş Var**

Geçmişte alınan önlemler Almanya’nın göçmenlerine daha iyi imkânlar sağlayabilmesine katkıda bulunmuş. Bu alanda Almanya Avrupa’daki diğer ülkeler için de bir örnek hâline gelmiş. Bir karşılaştırma yapmak gerekirse; Avusturya ve İsviçre gibi ülkelerde uyum ve göç politikasına dair reform çabaları siyasi açıdan bloke edilebiliyor. Yine başka ülkeler uyum politikalarını sağ eğilimli partilerin talepleri doğrultusunda düzenledikleri için MIPEX raporunda ilk ona girememiş durumdalar (Hollanda veya Birleşik Krallık).

MIPEX raporunda Almanya’daki uyum po-

litikasının başarısındaki önemli bir unsur olarak Federal Göçmen ve Mülteci Dairesi (BAMF) gösteriliyor. Almanya BAMF’nin sayesinde uyum politikası alanında müstesna bir konum kazanmış durumda. Özellikle BAMF’nin eyaletler ve belediyeler ile mevcut iletişim ağı hızlı ve yeni taleplere cevap verebilen kontrollü bir uyum politikasını mümkün kılıyor. Fakat uyum politikasının yapıtaşlarına bakıldığı takdirde daha çok çaba verilmesi gerektiği görülüyor. Buna Prof. Dr. Werner Schiffauer de katılıyor: “Bu sonuçlar karşısında geri çekilip dinlenemeyiz.”

*Hamburg Üniversitesinde sosyal ekonomi eğitimini tamamlayan Şahin, İslam, uyum, siyaset ve toplum gibi konular hakkında yazılar kaleme almaktadır.

CDU 2017 Hristiyan Demokratların Siyasileştirdiği İslam

Almanya'da Hristiyan Demokrat Partisinden (CDU) bazı genç milletvekili ve siyasetçiler 2017 ile ilgili hedeflerini ortaya koydukları bir grup kurdular. Grup, İslam'a dair tezleriyle dikkat çekerken dile getirilen tezler sözde siyasi İslam'ı önlemeye çalışırken Alman siyasetinin İslam'ı siyasileştirmesi tehlikesini beraberinde getiriyor.

EREN GÜVERCİN*

Hristiyan Demokrat Partisinden (CDU) genç siyasetçiler, belli konulara dair konumlarını izah eden yazılar yayımlayan gruplarına CDU2017 adını verdi. Grup faaliyetlerini “2017 için bugünden karar vermek” sloganıyla yürütüyor. Bu iddialı slogan ilk bakışta insanların ilgisini cezbedici nitelikte, fakat zaten sloganların asıl görevi de budur: Sloganların arkasında saklanan içeriğe biraz daha yakından baktığınızda asıl niyetin tamamen farklı bir şekilde parladığını görürsünüz.

CDU2017 Almanya’da İslam ile ilgili altı tezi yazılı hâle getirdi. İmzalayanlar arasında Jens Spahn, Cemile Giousouf, Peter Tauber ve Serap Güler gibi siyasetçilerin bulunduğu bu metinlerin giriş bölümünde CDU’nun “davetkâr bir parti” olduğu, yani partinin kapılarının aslında Müslümanlara da açık olduğu vurgulanıyor ve mevcut fikir ayrılıkları ile sorunların beraberce, yani Müslümanlarla diyalog hâlinde çözülmesi isteği belirtiliyor. Metni imzalayanlar bu diyalogun tesis edilmemesi durumunda Almanya’daki Müslümanlarla gayrimüslimler arasında bir iletişimsizlik oluşabileceğine dikkat çekiyorlar.

Metinde öne sürülenler mantıklı gibi gelse de gerçekte durum farklı. Çünkü metinde vurgulanan söz konusu “iletişimsizlik” Müslümanlar ile gayrimüslimler arasında değil, daha ziyade Müslümanlar ile siyaset arasında. Zira cami cemiyetlerinde, akademik ortamlarda ya da başka platformlarda Müslümanlarla gayrimüslimler arasında zaten verimli bir iletişim sürdürülüyor. Bu iletişimin elbette geliştirilmesi gerek, fakat olumlu gelişmeleri ve yeni neslin mevcut engelleri nasıl aştığını da görmek gerek.

Öte yandan siyasetin cami cemiyetleri ve İslami derneklere karşı garip bir muamele içerisinde olduğu gözleniyor. CDU2017’nin İslam’a dair altı tezi de bu garip muameleye iyi bir örnek teşkil ediyor. Bir yandan siyasetçiler Müslümanların sorunları hakkında görüşebilmek adına cami cemiyetlerinin temsilcilerine ihtiyaç duyarken öte yandan hem siyaset hem de CDU2017 iletişim kurmak zorunda olduğu bu “muhatap”lardan çok da hoşnut görünmüyor.

Henüz çok kısa bir süre önce, nisan ayında CDU’ya yakın Konrad-Adenauer Vakfı’nın desteği ile Almanya Müslüman Forumu (MFD- Alm. “Muslimisches Forum Deutschland”) kuruldu.

Aralarında İslam ilahiyatı profesörleri, ateşli İslam eleştirmenleri, Yezidiler, Aleviler ve sözüm ona liberal Müslümanlar da bulunan karmakarışık bu grup anayasaya bağlı ve insan haklarına saygı gösteren “hümanist Müslümanları” temsil etme iddiasında bulunmakta, ayrıca kendisini siyaset için de “muhatap” olarak sunmaktadır. Burada kullanılan retorik oldukça açıktır: “Bizler iyileriz, diğer İslami dernekler gizliden gizliye anayasaya düşmanlar veya en azından tam anlamıyla güvenilemez oluşumlar.”

Elbette herkesin bir oluşum kurmaya hakkı var. Fakat sorun teşkil eden husus CDU’ya yakın bir siyasi vakfın MFD’ye hem maddi hem de örgütsel açıdan destek olmasıdır. Sadece Müslümanlar değil gayrimüslimler de, örneğin Köln Başpiskoposluğundan Dr. Thomas Lemmen de Müslümanların kendi öz örgütlenmelerine bu tarz müdahaleleri eleştirmektedir. Göçmen kökenli CDU siyasetçilerine MFD hakkında ne düşündükleri sorulduğunda ise CDU’nun bu dernek ile bir alakası olmadığına dair bir bahane işitilmekte, bu tarz gelişmeler aynı siyasetçiler tarafından “yorumsuz” bırakılmaktadır.

Şimdi CDU2017 grubu Almanya’daki İslam hakkında altı tez ile öne çıkıyor ve “ideal Müslüman”ın, yani arzu ettikleri Müslüman prototipinin özelliklerini anlatmaya çalışıyor. Bu tezlerde örneğin şu ifadeler yer veriliyor: CDU, “Kur’an’ı tarihsel kontekste yorumlayan ve onu 21. yüzyılın toplumsal ilişkileri ve Avrupa düzleminde anlamlandıran bir İslam’ı savunanları” destekleyecektir. Siyasetçilerin İslam ilahiyatına karışmaya cüret etmeleri ve hatta hangi Müslümanları destekleyeceklerini tespit etmelerini görmek doğrusu şaşırtıcıdır. Bu görevin kala kala siyasetçilere kalması da aynı oranda şaşırtıcıdır. Öte yandan siyasetçiler ve diğer aktörler örneğin Kur’an’ın tarihsel bağlam içerisinde tefsir edilmesi gibi bazı kavramları mütemadiyen kullanmaktan hiç de kaçınmıyorlar.

Görünüşe göre bu insanlar ayetlerin klasik geleneksel Kur’an çalışmalarında zaten tarihsel kontekste ve vahyin sebebine göre tefsir edildiğini anlamamışlar. Bu geleneği Münster’deki bazı sözüm ona reformist ilahiyatçılar ve bilhassa siyasetçiler devrimci bir yenilik olarak tanıtsalar da bu kavram yeni değil. Fakat bu aşınmış kav-

ramların arkasında farklı amaçlar yatmaktadır: Bu söylemlerle Müslümanların önüne sanki katalogdan seçilmek üzere bazı hususlar koyulmakta ve sadece bunları yerine getirenlerin siyasiler tarafından tanınacağı veya “iyiler” safında yer alabileceği dikte edilmektedir. Bu amaca destek veren bir diğer araç da Alman üniversitelerinde yeni kurulmuş İslam ilahiyat fakülteleridir. Bazı ilahiyat fakültelerinde İslam dinî cemaatleriyle iş birliği tesis edilse de, kimi yerlerde anayasada da vurgulanan “dinî cemaatlerin dâhil edilmesi” gerekliliği tam anlamıyla hayata geçirilemiyor.

Tam da bu nedenle CDU2017’nin daha fazla üniversitede İslam ilahiyatı kürsülerinin kurulmasına yönelik talepleri Almanya’da İslam ilahiyatının geliştirilmesine yardımcı olmayacaktır. Almanya’daki Müslümanların daha fazla ilahiyat kürsüsüne ihtiyacı yoktur, aksine mevcut kürsüler evvela görevini yerine getirmeli ve Müslüman cemaatin güven duyduğu bir eğitim tesis etmelidirler. Bu güven henüz tesis edilmiş değildir. Bazı yerlerde görevini yerine getirmeyen İslam ilahiyat kürsülerinin genişletilmesi sadece saf bir aktivizm ve göz boyama olacaktır. Bu bağlamda siyaset bilinçli olarak Müslüman cemaatin dışarıda bırakılmasını ve belli gelişmelerin onlara zorla dikte edilmesini sineye çekmektedir.

CDU2017’nin tezlerinde yer alan bir diğer husus da, “Almanya’da sadece Müslümanların günlük hayatlarını bilen” kişilerin vaaz verebileceği ve imamlık yapabileceği iddiasıdır. Bu nedenle de Almanca konuşabilen imamlara ihtiyaç duyulduğu belirtilmekte, “ithal imamların” uyum için engel teşkil ettiği söylenmektedir. Burada gerçekten de doğru hususlara değinilmekte, fakat bu bağlamda çıkarılan sonuçlar sorunlu gözükmektedir. Görünüşe göre bu tezleri ortaya atan siyasetçiler Müslümanların günlük hayatlarından haberdar değiller. Zira bu hususta bilgileri olsa Almanya’daki Müslümanlar arasında imamların Almanca vaaz vermelerinin gerekliliğine dair zaten bir görüş birliği olduğundan haberdar olurlardı. Bu bağlamda faaliyete geçmiş olan birçok cami cemiyeti olmasına rağmen CDU2017’nin “ithal imamların” uyumun başarısız olmasından veya gençlerin radikalleşmelerinden sorumlu olduklarına dair sonuç çıkarması gerçeklikten uzaktır. Sadece ramazan ayında tören eşliğinde iftar ziyaretlerinde veya seçim kampanyası zamanlarında

değil de başka zamanlarda da bir caminin içersini görmüş olsalar, bu sözde “ithal imamların” İslam hakkında sağlıklı bilginin kazandırılmasında ne denli önemli bir rol oynadıkları hakkında bilgileri olurdu. Çoğu zaman göz ardı edilse de Türkiye’den gelen imamlar gençlerin radikalleşmesine karşı âdeta bir kale oldular.

İmamların Almanca bilmesi elbette önemlidir ve bu alanda cami cemiyetlerine büyük görev düşmektedir. Ne var ki bu durumun Müslüman-

ların arasında tartışılması gerekmektedir. Bunu tartışmak, Avusturya’daki kabul edilemez İslam Yasasını örnek alarak burada yaşayan Müslümanlara bir talep kataloğu sunmak isteyen siyasetin görevi değildir. Tek başına “ithal imam” tanımlaması bile saygısız bir tavrın açığa vurmasıdır.

Anlaşılması artık tamamen güç olan ise 5. tezde yer alan ifadelerdir. Bu tezde Almanya İslam

Konferansına iştirak eden cami cemiyetleri ve derneklerin “ilahiyat alanında değil, sadece din siyaseti açısından muhatap” olduklarına dair bir sav ileri sürülmektedir. Yani Müslümanlara dinî hizmetleri sunan, camileri ayakta tutan, imamların maaşını ödeyen, onları eğiten ve ayrıca genç Müslümanlara dinleri hakkında bilgi veren, hac hizmetini organize eden ve sair hizmetleri sunan dernekler, ilahiyat alanında muhatap olarak kabul edilmemekte, derneklerin teolojik yeterli-

likleri inkâr edilerek sadece din siyaseti alanında muhataplığa layık görülmektedirler. CDU2017, ilahiyat sorunları hakkında 2000’e yakın cami cemiyetini muhatap almayacaksa kimi alacaktır? Bu sorunun cevabı kendisini satır aralarından belli etmektedir. Zira devamında cami cemiyetlerinin Müslümanların sadece bir azınlığını temsil ettikleri iddia edilmektedir: “Bu nedenle toplumsal veya dindarlar arası diyalog için (Müslüman-

lar arasında) muhatap ve partner bulmak güçtür. Biz İslam’ın Almanya ve Avrupa’da devlet ve toplum için müzakere, sözleşme ve diyalog partneri olabilecek bir şekilde ilahiyat alanında da organize olmasını desteklemek istiyoruz.”

Siyasetçiler İslami derneklerin Müslümanların çoğunluğunu temsil etmediğine dair mesnetsiz söylemlerini mütemadiyen tekrarlamaktalar. Bu şekilde asıl söylemek istedikleri kendilerine göre daha uygun temsilcileri yeğledikleridir. Konrad-Adenauer Vakfının Almanya Müslüman Forumu ile ortaya koyduğu çaba bunun bir göstergesidir. Sözüm ona “siyasi İslam”la mücadele etmek istediklerini öne sürmelerine rağmen bu çabaları bir yandan açıkça siyasi güdümlüdür; yani âdeta siyasi bir İslam’ın, siyasi açıdan doğru bir şekli aranmaktadır. Diğer yandan Almanya’da yaşayan dört milyona yakın Müslüman belki de temsil edilmek istemiyor, fakat düzenli olarak camilere giden ve günlük hayatlarında dinin önemli bir rol oynadığı Müslümanlar farklı dernekler tarafından pekâlâ temsil ediliyor.

CDU, İslam’ın ilahiyat alanında da organize olmasına ve “Almanya usulü İslam” için akademilerin oluşmasına destek vermek istiyor. Bu kuşağa çok hoş gelse de güdülen amaç hiç de hoş değil. Ne zamandan beri siyaset bir dinî cemaatin içişlerine karışma küstahlığına cesaret edebiliyor? Bir dinî cemaatin ilahiyat alanında nasıl organize olacağı sadece ve sadece o dinî topluluğun kendi meselesidir. Almanya’daki İslam’ın temel sorunları hakkında Müslümanların kendileri ile tartışmak yerine Müslümanlara yerine getirmek zorunda oldukları talimatlar vermek ancak kibirden kaynaklanmaktadır. Burada aynı göz hizasında bir iletişim ortamı aramak yerine Müslümanlara ne düşünebilecekleri, neye inabileceklerine dair talimatlar verilmek isteniyor.

Siyasi açıdan “doğru” kabul edilen bir “devlet İslamı”na dair bazı siyasetçiler kendi hayallerini şaşıllık tezlerle ortaya koysa da bu hayallerin Din Hukuku açısından elle tutulur bir yanı yok. Aslında her siyasetçi, bu hayallerin karşılığı olmadığının farkında olmalı.

*Köln’de serbest gazeteci olarak çalışan Güvercin “Yeni Müslümanlar – Alman Bir Neslin Portresi” (Alm. “Neo Moslems - Porträt einer deutschen Generation) isimli kitabın yazarıdır.

Ölüm Yolculuğu

Cihad Nurettin el-Husari, birkaç sene öncesine kadar Suriye’de yaşıyordu. Normal bir hayatı vardı, bir yandan imamlık yaparken bir yandan da Halep Üniversitesinde İslam Hukuku öğrenimi görüyordu. Çıkan savaş 4 milyon Suriyelinin ülkesini terk etmesine neden oldu. Avusturya’daki binlerce Suriyeliden biri olan Cihad şimdi Viyana’da yeni bir hayata başlayabilmek için mücadele ediyor.

NERMİN İSMAİL*

“El-Husari” Arap dünyasında tanınmış bir isimdir. Bu isim bilhassa kari Mahmut Halil el-Husari ile ünlenmiştir. Cihad da onun akrabası. “Bir vaiz kitlelere hitap etmesi sebebiyle saygı görür.” diyor otuz yaşındaki Cihad. İnce bir tarakla koyu renkli düz saçlarını sıkı bir şekilde arkaya tarayan bu Suriyeli oldukça narin ve ince görünüyor.

Eşi ve iki kızı ile birlikte caminin binasındaki dairelerinde yaşayan Cihad, yaptığı vazalarda Beşer Esad’ı eleştiremeyeceğinin hep farkındaymış. “Siyaset her daim tabu olmasına rağmen devlet başkanının adı ibadetlerde sadece iyi dileklerle anılabilirdi.” diyen Cihad, gerçek düşüncelerini ifade edemediği için özgür olmadığını söylüyor.

2011 yılında devrim henüz yeni başladığında Cihad da hareketin içerisinde yer almış. Mahallesindeki her gösteride teşvik edici konuşmalar yapmış ve insanlara kötülüğe karşı mücadele etme ve kendilerini adalet için ortaya

koymaya dair sorumluluklarını hatırlatmış. Hükûmetin ilk zamanlarda vatandaşların öfkesini anladığını ve bazı iyileştirmeler planladığını söylese de Cihad bunların yalan olduğunu söylüyor: “Şiddetsizlik göstericiler için tartışılmaz bir unsurdur ve daha sık gösteriler planlandı. Bu esnada her geçen gün daha fazla sayıda şehir ve mahalle harekete katılmaya başladı. Hükûmet sivil mahallelere ateş etmeye başlayıp ölenlerin sayısı yükselince bu durum Suriye halkının zulme karşı mücadele iradesini güçlendirdi. Birçok kişiyle dışarı çıkıp özgürlük için sesimizi yükseltmek inanılmaz güzel bir duyguydu.”

Rejimin bu gösterilere tek cevabı silah ve zamlar olmuş. Katliamlar ve mahkûmlara yönelik işkencelere rağmen rejimi destekleyen insanlar da mevcutmuş. Cihad bu durumu, “Bilhassa Nusayri ve rejimden faydalananlar rejimin sıkı destekçileriydi.” şeklinde tarif ediyor: “Vaiz veya âlimlerin ise üç seçeneği

bulunuyordu: Ya Beşer Esad'ın arkasında olacaklar ve karşılığında güven ve koruma görevceklerdi; ya direnişe katılacaklar ve her şeylerini ortaya koyacaklardı ya da tarafsız kalmaya çalışacaklar ve sanki olaylar hiç olmuyormuş gibi susacaklardı.”

Göstericiler ve polis arasındaki ilk çatışmalardan sonra Cihad'ın dairesinin de içinde bulunduğu cami bombalanmış. Böylece Cihad ve ailesine taşınmaktan başka bir seçenek kalmamış. Fakat durum hiç iç açıcı değilmiş: “Biri beş, diğeri altı yaşındaki iki kızım her gün bitmek bilmeyen silah seslerinden korkuyor, ağlıyorlar ve her seste çığlık atmaya başlıyorlardı. Eşimle onları travmalardan korumak istesek de başarısız oluyorduk.”

Aile 2011 yılının Nisan ayında Türkiye'ye göç etmiş. Orada yakınları tarafından Gaziantep'te bir caminin dersliğinde dört ay kalmışlar. Fakat Cihad yine de her cuma Suriye'ye vaaz vermeye gidiyor, insanlara, savaşta dahi uyulması gereken bazı değerlerin önemini, şiddetsizliği ve kalpleri doldurması gereken sabrı hatırlatıyormuş. Bu durum bazılarının hoşuna gitmeyince onu etkilemeye ve rejime karşı insanları “kışkırtmaktan” alıkoymaya çalışmışlar: “Kısa süre sonra hem Esed yanlılarından, hem de IŞİD yanlılarından tehditler almaya başladım.”

Fakat Cihad için verdiği vaazlar onun için özgürlüğün hâlâ değerli olduğu anlarmış. Cuma günleri düzenlenen gösterilere Cihad en ön saflarda katılıyormuş. Rejim tarafından direnişin kaynağı olarak görülen camilere saldırılar çoğalmaya başlayınca camiler boşalmış. Böylece Cihad da camilerden uzaklaşmaya karar vermiş ve imamlığı bırakıp şahsi direnişini tamamen başka bir bağlamda devam ettirmiş.

Bir radyo kanalında “Halab Al-Youm” isimli bir haber programının sunuculuğuna başlamış. Daha sonra Nasaem Syria adlı kanalda yayınlanan “Ulama Bilad Al-Sham” adlı bir program sunmuş. Yanı sıra halka ekmek dağıtan bir yardım organizasyonunda çalışmış. Bunlar Cihad'ın son dört yılda Suriye'deki savaşta yaptıklarının sadece ufak bir kısmını oluşturmuş. Nitekim sakın bir sesle, “Nerede bir işe yardımcı olabildiysem oraya katıldım. Zulüm yapılır-

“

Bir gün anladım ki çözüm bizim değil, sadece dünya siyasetinin ellerinde. Anladım ki Suriye'deki çatışmayı çözmek istemedikleri sürece durum sadece daha da kötüleşecek.

ken seyirci kalmaktansa mazlumlara yardımcı olmak gerekir.”

Kısa bir süre sonra “Du'at Murabitin” isimli bir organizasyon kurmuş ve cepheye gidip Özgür Suriye Ordusu'nun savaşçılarını uyarmaya başlamış. “Onlara masumları öldürmemeleri ve ne bir ağaca ne de hayvana kötülük etmemeleri için akıl veriyorduk.” diye devam ediyor Cihad. Zamanla bazı grupların haksızlıkları meşrulaştırmaya ve dini kendi amaçları için suiistimal etmeye başlamasıyla Özgür Suriye Ordusu ve direniş hareketi bünyesinde de benzer eğilimler görülmeye başladığından bahsediyor.

O zamana kadar vatanını terk etmek aklının ucundan bile geçmeyen Cihad ayrılış kararını şöyle anlatıyor: “Bir gün anladım ki çözüm bizim değil, sadece dünya siyasetinin ellerinde. Anladım ki Suriye'deki çatışmayı çözmek istemedikleri sürece durum sadece daha da kötüleşecek.”

Belirsizlik ve Bitmeyen Bekleyiş

Nihayet 2014 yılının kasım ayında iltica etmeye karar veren Cihad bu sürece “ölüm yolculuğu” diyor. Onlarla yola çıkan sekiz yaşındaki kız kardeşinin Avusturya'da aile birleşimini kolaylaştıracağını düşünmüşler. Plana göre Mersin kıyısından İtalya'ya gemiyle geçecek, bu yolculuk için de 6200 Dolar ödeyeceklermiş. Fakat yolculuk bir türlü başlamamış: “İnsan kaçakçıları her gün yola çıkacaklarının sözünü verip sonrasında plan değiştiriyorlardı. Durmadan yeni buluşma yerleri ve saatleri

verip onlara uymuyorlardı.” Beş gün boyunca bu durum böyle devam edince Cihad belirsizliğe daha fazla tahammül edemeyerek parasını geri istese de tam da o gün yola çıkmış. Ardından gelen süreci şöyle anlatıyor Cihad: “Gemi kıyından çok uzaklaşmadan teknik bir hasar oluştu. 320 yolcu bulunan gemi yola devam edemedi ve beş gün boyunca kendi etrafında dönüp durdu. Sallanma gemideki insanların sinirlerini bozmuştu ve çoğu durmadan istifra ediyordu. Kaçakçılar başka bir gemi getireceklerini ve onları alıp yola devam edeceklerini söylediler de bunu yapmadılar. Bunun yerine gemi Kıbrıs’ta durdu ve burada mülteciler Mersin’e geri gönderildi. Kaçakçılar bu yolculuk için her yolcudan 200 Dolar aldılar.”

Deniz üzerinden Avrupa’ya ulaşmayı bir kez deneyen Cihad ikinci kez bunu başaramayacağına eminmiş. Arkadaşları tekne ile Yunanistan’a geçip oradan arabayla Avusturya’ya devam etmesini önermişler. İkinci denemesinde Cihad erkek kardeşi ile şişme botla Yunanistan’a geçmiş. Bu yolculuğun hayatında yaşadığı en kötü tecrübe olduğunu söyleyen Cihad bu konu hakkında fazla konuşmak istemediğini söylüyor.

1000 Dolar’a tıka basa dolu bir bot ile Yunanistan’a ulaşmışlar. “Ondan sonra Atina’ya, insan kaçakçılarının yanına gittik.” diye ha-

“

Bizler savaştan mahvolmuş bir şekilde buraya geliyor ve sadece normal bir hayat sürdürmek istiyoruz. Çalışmamıza izin verilmemesini ve kendi ayaklarımız üzerinde devlet yardımına muhtaç olmadan durabilmeyi istiyoruz.

tırlıyor Cihad. İnsan kaçakçılarını caddeleri ve deniz yollarını kontrol eden büyük bir mafya olarak tanımlayan Cihad, kaçakçıların kendisinden 5000 Euro istediğini, ama o kadar parası olmadığını söylüyor.

Kaçakçıların yalanları ve seyahat esnasında insanların huzursuzlukları sebebiyle kardeşleriyle kaçakçılardan yardım almadan yolculuğa yalnız devam etmeye karar vermişler. Aralık ayında hava sıcaklığı -16’ya ulaştığında iki kardeşin yanlarında hiçbir şey yokmuş. Çoğu zaman tren raylarını yayan takip etmişler, ormanlarda saklanmışlar ve yakalanmamaya dikkat etmişler. Makedonya’ya ulaştıklarında üç defa yakalanıp sınıra geri götürülmüşler. Cihad artık ne yapacağını bilmez bir şekilde bu yolculuğun tamamıyla son bulduğunu düşünüyormuş. Zira soğuk hava dayanılmaz boyutlara ulaşmışken umutları giderek azalmış.

İki kardeş Makedonya sınırına ulaştığında Bangladeşli bir adama rastlamışlar. Cihad’ın tabiriyle kaçakçıların patronu olan bu adam onları Sırbistan’a götürmek için kendi adına 500 ve yardımcısı için 200 Euro istemiş. Üç gün boyunca yürümüşler. Sırbistan’da onları sıcak bir şekilde karşılayan bir Suriyeliye rastlamışlar. “O insan yolculuk boyunca karşılaştığım ve dünyada iyi insanların olduğunu bana gösteren çok az sayıda insandan biriydi.” Cömert bir yemekten sonra onlara yolculuklarına devam etmeleri için para vermiş ve Sırbistan’ı bir an önce terk etmelerini tavsiye etmiş. Yolda tanıştıkları bir başka Suriyeli onları alıp Macaristan’a götürecek bir arkadaşını önermiş.

Cihad bu esnada yaşadıklarını şöyle anlatıyor: “Birkaç saat karda bekledik. Vücudumun hiçbir yerini hissetmiyordum. Her yerim donup kalmıştı.” Sonunda bir araba gelmiş ve onları Macaristan’a götürmüş. Orada onları tır ile Cihad’ın ve kardeşinin ayrıldığı Villach’a götüren bir insan kaçakçısına rastlamışlar. Kardeşi Almanya’ya gitmek istemiş ve Cihad’ın tabiriyle “ölüm yolculuğu”na tek başına devam etmiş. Cihad Villach’ta polise gitmiş ve sonrasında Salzburg’a sevk edilmiş. 3 Mart 2015 tarihinde ise resmen sığınmacı olarak tanınmış. “Bu yolculuk bana çok şey öğretti.” diyen Cihad, krizlerden beslenen suçluların kaçış yollarına

hükmettiğini, kaçakçı botlarında can veren çaresiz insanların kaderleriyle nasıl acımasızca oynandığını görmüş.

Yeni Vatanda Özgürlük Arayışı

Cihad vatanını asla terk etmek istemediğini tekrarlarlarken her seferinde gözleri doluyor, fakat sonunda başka çaresi kalmadığını söylüyor. İki kızı Rabia ve Fatma, onları bıraktığından beri tüm endişelerinin kaynağı. Ailesinin güvende olduğunu bilmek onu mutlu etse de evini, Volkswagen tobağasını, Suriye sokaklarının ve camisinin kokusunu özliyor. Kısa süre duraklıyor ve gözünü kaçırıyor. Suriye'ye asla geri dönmek istemiyor, orada çok fazla zulme şahit olmuş. Suriye'de hiçbir zaman özgür olamamış ve vatanında eşit haklara sahip yaşayabilme fikrini her düşlediğinde gözlerini yabancı bir ülkede açmış. Birçok insanın savaştan fayda sağladığı sürece savaşın bitmeyeceğinden emin: "Rusya, Çin, İran ve silah temin eden güçler oldukça katliamlar devam edecek. Kendisini Irak Şam İslam Devleti olarak adlandırılan oluşum, dini siyasi amaçlarını gerçekleştirmek için kullanan bir terör örgütünden başka bir şey değil." Cihad çoğu insanın gözü'nün boyandığını ve bunun eksik bir din anlayışından kaynaklandığını söylüyor.

Hâlâ iyi derecede Almanca bilmiyor ve çalışmaya başlayabilmesi için zaman gerek. Cihad'ın bir diğer isteği de kendisine fakir bir mülteci gibi değil de insan gibi davranılması. Avusturya'dan daha fazla hoşgörü ve destek bekliyor: "Bizler savaştan mahvolmuş bir şekilde buraya geliyor ve sadece normal bir hayat sürdürmek istiyoruz. Çalışmamıza izin verilmesini ve kendi ayaklarımız üzerinde devlet yardımına muhtaç olmadan durabilmeyi istiyoruz. Çocuklarımı ve eşimi yakın zamanda görüp onları buraya getirmek istiyorum. Üniversitede okuyup Arapça öğretmeni olarak çalışmak istiyorum."

Cihad'ın yolculuğu devam ediyor, bu sefer yolculuğun hedefinde "yaşamak" var.

*Viyana merkezli gazeteci olan İsmail Avusturya'da çeşitli gazetelerde ve ORF'de çalışmaktadır.

Kalmak İçin Gelenler: Türkiye'nin Mültecileri

Onlar Türkiye'nin "misafirleri". Resmî bir statüleri yok, topluma uyumlarını kolaylaştıracak yasal bir çerçeve yok, geri dönüş umutları yok, Türkiye'de çocukları için düşleyebilecekleri bir gelecek de yok. Mültecilere, Suriye krizinin başından beri 6 milyar Dolar harcayan Türkiye'den bir bakış.

BARUCH WOLSKI*

Alaa 30 yaşında ve üniversitede İngiliz Edebiyatı okumuş. Dört aydır İstanbul'da yaşıyor. Askere çağrılması üzerine iltica eden Alaa şöyle değerlendiriyor bu durumu: "Savaşan taraflardan birini seçmeye zorlandığım için ülkeyi terk etmek zorunda kaldım."

Bir kere 2011 yılında üniversite eğitiminin ilk bölümünden sonra askerlik yapmıştı, fakat kendi vatandaşlarına karşı silahaltına alınmayı reddetmişti. Bu reddedişin sonucu ise dört ay hapis ve anlatılamaz bir işkence olmuştu: "Hapiste canları ne zaman istediye biz mahkûmlara işkence ettiler ve bizi aşağıladılar. Beşer Esad'a bir tanıymış gibi biat etmeye zorladılar bizi." Alaa işkence gören mahkûm arkadaşlarının çığlıklarını gece gündüz duyuyordu.

Bu zor süreci nasıl atlattığı genç adam için hâlâ bir muamma. Neden serbest bırakıldığını da bilmiyor. Fakat bir gün hapishane kapıları kendisi için açılmış ve iki yıl için normal hayatına, sokağındaki küçük dükkânına, ailesine ve eğitimine geri dönebilmiş. Ancak bir gün yine askere çağrı emri gelince Alaa bu sefer yanına zaruri eşyalarını alarak Türkiye'ye geçmiş; yani ülkesini terk etmiş.

Alaa Türkiye'de sığınma imkânı bulan 1 buçuk milyon Suriyeliden sadece biri. Mültecilerin çoğu İstanbul'da yaşıyor, çünkü Boğaz'daki megakent Türkiye'nin ekonomik motoru ve burada iş bulma imkânı çok daha yüksek. Ayrıca Suriyeli öğrenciler için şehirdeki üniversitelerin kapıları açık ve Türkiye'deki az sayıda Suriye okullarının tümü İstanbul'da bulunuyor. İnsani yardım

kurumu olan Suriye Nur Derneği görevlisi Aya Abdulrahman'a göre sayısı 40'a ulaşan okullarda takriben 16 ila 20 bin öğrenci ders görüyor.

Dernek, bu okullardan ikisini ve küçük bir hastaneyi işletiyor. Fakat okullara duyulan ihtiyaç çok daha yüksek. Tahminen 500 bin mülteci çocuk henüz zorunlu eğitim çağında. Ayrıca Suriyeli öğrencilere Türk karneleri değil, sadece Libya karneleri verilebiliyor. Millî Eğitim Bakanlığının bu durumu değiştirecek planları hayata geçireceği ise duyumlar arasında. Okulların maddi açıdan daha fazla desteklenmesi ve çocukların dışarıdan sınavlara girerek Türk diplomaları almaları, böylece Türk eğitim sisteminde yükseköğrenim imkânı elde etmeleri de hâlâ plan aşamasında.

Türkiye hükûmetinin kurduğu 20 mülteci kampında nispeten daha az Suriyeli mülteci yaşıyor. UNHCR'ın (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği) kısa süre önce tasdik ettiği üzere bu kamplar dünya çapında örnek olacak şekilde idare ediliyorlar. Buna rağmen mülteciler için şehirler daha cazip. Düzensiz konut piyasası hızlı biçimde şehrin yeni sakinlerine göre dalgalanmış ve kiralalar aşırı oranda yükselmiş durumda. Suriyeliler için bu durum İstanbul'un yerli sakinlerine nazaran çok daha fazla sorunu beraberinde getiriyor. Ev sahipleri, kiraladıkları dairelerde normalden fazla insanın kalacağını ve dolayısıyla bu dairelerin hızlı şekilde yıpranacağını düşündüğü için dairelerini Suriyelilere kiralamayı reddediyor. Bu zamana kadar ev tutabilen Suriyeli orta sınıf aileler de artık azalan konut sayısı nedeniyle diğer ailelerle aynı evde kalmak zorunda. Suriyelilere buna rağmen ev kiralayanlar fahiş fiyatlar talep ediyor veya dairelerini en kısa yoldan sözde "motel" olarak adlandırarak yatak kiralyorlar.

Alaa İstanbul'un Fatih semtinde iki düzine adamla aynı daireyi paylaşıyor. Yani 25 adam bir mutfak, bir tuvalet ve bir banyoyu kullanıyor, odalarda ranzalar yan yana. Alaa'nın daireyi kiralayan hemşerisi daireye ayda 2400 Lira kira ödüyor. Fakat aynı kişi ayrıca kendi kiracılarından da para kazanıyor: Adam başı ayda 300 Lira talep ediyor. Böylece iyi bir ortalama gelir elde etmiş oluyor.

Büyükşehirlerde birbirlerine destek olan Su-

riyeli bir topluluktan söz edilemez. Çoğu Suriyeli kendi vatandaşlarının sırtından para kazanıyor. Alaa bu nedenle daha ziyade memleketten tanıdığı insanlara güvendiğini söylüyor. Eski komşular, arkadaşlar ve akrabaların oluşturduğu bu "Suriyeli çevresi" ise oldukça küçük ve bu çevreler de insanların bir zamanlar Suriye'de yaşadığı sosyal konumu yansıtıyor. Fakirler fakirlerle, zenginler zenginlerle bir araya geliyor. Tek fark Suriyeli orta sınıfın gitgide daha muhtaç bir duruma düşmesi. Sadece az sayıda varlıklı insan lokal veya işletme kurmayı başarabilmiş.

İstanbul'da Taksim'e yakın fakir Tarlabası Mahallesinde yüzlerce Suriyeli mülteci kendilerine kalacak yer bulmuş. Bunların büyük bir kısmı şehrin marjinal Kürt alt tabakasıyla bağ kurmaya çalışan Suriyeli Kürtler. Fakat çoğu Suriyeli mülteci dindar Sünnilerden oluşuyor; bunların çoğu daha dindar kitleye sahip Fatih semtinde yaşıyorlar.

Mültecilere yardım yapan kuruluşlar bu büyük iltica hareketinin etkileri konusunda endişeli. Suriye'deki etnik ve dinî gruplar Türkiye'de de mevcut; yani mülteciler ülkedeki çatışmaları arttırma, toplumsal dengeyi değiştirme ve

Türkiye'yi raydan çıkarma potansiyeline sahip. Bu nedenle de uzun vadeli yaklaşımların hayata geçirilmesi gerek.

“Suriyeli mültecilerin Türkiye’de oldukça sıca-
cak bir şekilde karşılandığı algısı Suriye’de bas-
kın.” diyor Alaa: “Fakat halk arasında çok büyük
bir oranda dışlanma ve reddedilme söz konusu.
İnsanlar Suriyeli olduğunu anladıklarında ta-
vırları daha kabalaşılıyor. Belki bunda bazı Suri-
yelilerin çıkarttığı sorunların etkisi vardır.” So-
runların çoğu, imkânsızlıklardan doğuyor. Çoğu
Suriyelinin ne parası ne de işi var.

Türklerden Erdoğan’ı seven ve ondan nefret
edenler gibi iki kutbun çatışma alanından Su-
riyeliler de nasipleniyor: “Erdoğan’dan nefret
edenler bazen sinirlerini bizden çıkarıyorlar.
Kaderlerimiz onun kaderine bağlıymış gibi gö-
rünüyor.”

Birçok Müslüman sivil toplum kuruluşu,
Türkiye’nin başka ülkelerin kabul etmeye hazır
olduğu mülteci sayısından çok daha fazla insanı
kabul ettiğini söylüyor. Diğer taraftan Müslü-
man toplumun bilinç eksikliğine dikkat çekenler
de var: “Biz kendimize Ensar ve onlara Muhacir

diye hitap ediyoruz, fakat bu iddianın hakkını
vermiyoruz. Çoğu bölgede Suriyeli komşuları-
mız mağdur ve bu bizi ilgilendirmiyor.” Birçok
Avrupa ülkesinin siyasi ve insani çözüm yolları
yerine askerî yollarla iltica kanallarını kapatma
çabaları karşısında Türkiye aslında çok da şikâ-
yet edilecek bir pozisyona sahip değil.

Şimdilik Suriyeli mülteciler resmî açıdan
“misafir” olarak kabul ediliyorlar. Hükûmet iç
savaşın başında Baas rejiminin kısa zamanda yı-
kılıp sivil halkın yakın zamanda geri döneceğini
beklese de yıllar süren kanlı çatışmalar sonra-
sında bu umuttan geriye sadece bir şey kalmış:
O da Suriyelilerin statüsüz durumları. Kalabi-
lirler ama kalıcı bir vizeleri yok. Sürülmüyorlar
ve devlet yasa dışı çalışmalarına göz yumuyor.
Bir yandan bu durum mültecilere kötü de olsa
geçimlerini sağlamaları için bir imkân sunuyor;
diğer taraftan bu politika düşük ücretli çalışma
sektörüne muazzam baskı uyguluyor. Çoğu Suri-
yeli damping ücretler karşılığında çalışmak zo-
runda, ne sigortaları var ne de iş verenleri onlar
için vergi ödüyor. Alaa’nın en çok istediği şey ise
çalışma izni. Böylece sadece 700 Lira maaş için

Suriye Nur Derneği görevlisi Aya Abdulrahman

haftada 50 saat çalışmak zorunda kalmayacak. Çalışırken yarım kalmış eğitimine de devam edebilmeyi istiyor.

Mültecilerin yüksek sayısı nedeniyle çıkan gerginlikler şimdiye kadar trajik bir boyuta ulaşmış değil; daha çok münferit anlaşmazlıklar söz konusu. Bu anlaşmazlıklar da sorunların bol olduğu, insanların fakir ve iş imkânlarının kısıtlı olduğu bölgelerde meydana geliyor. Örneğin Suriyeli mültecilerin Başakşehir’de kaldığı bir ev bir kaç ay önce yandı; bunun sebebi de muhtemelen komşular arasında meydana gelen basit bir günlük sorundu. Fakat durumun kötüye gitmesi mümkün. Çünkü bilhassa şehrin en fakirlerine göre Suriyeliler, yerlilerin en çok ihtiyaç duyduğu şeyi ellerinden alıyorlar: İşlerini!

Suriye Nur Derneği’nin başka bir çalışanı olan Aya Abdulrahman ise hemşerilerinin Türkiye’deki durumu hakkında konuşmayı pek de istemiyor. Bunun yerine derneğin Suriye’de organize ettiği yardım paketlerinin etkileyici sayısından, okullardan ve tıbbi merkezlerden bahsetmek istiyor. Kucağında oynayan küçük oğlu İstanbul’da doğmuş. Aya üç seneden beri ülkede olduğu hâlde neredeyse hiç Türkçe bilmiyor, hayatı tamamıyla Suriye odaklı. Gelecek için planları sorulduğunda omuz silkiyor.

UNHCR birkaç Türkçe kursu sunuyor, fakat bunlara talep çok fazla ve diğer yandan kurs haftada sadece iki saat ve bekleme listesi çok uzun. Hristiyan kuruluşlar yardım hizmetlerini çoğu kez misyon çalışmalarıyla bütünleştirmişler. Alaa bir müddet Caritas için tercüman olarak çalışmış, oradakiler ise onunla daha çok İsa, Kur’an ve İncil hakkında konuşmak istemişler. Suriyeli çocukların bu kuruluşlarda Hristiyan şarkıları söylediğini belirtirken şöyle diyor: “Bize neden Hristiyanlığı kabul ettirmeye çalışıyorlar? Bence bu bizim mağduriyetlerimizin sömürülmesinin sadece farklı bir şekli.”

Sivil toplum çalışanlarına göre yardım organizasyonlarından kalıcı bir çözüm beklenemez, çatışma bölgeleri için siyasi çözümler şart. Hiç kimse gönüllü olarak vatanını terk etmeyeceği gibi mevcut sorunlar da doğal olarak değil, insanlar tarafından oluşturuluyor. Birçok devlet kriz bölgelerinden siyasi çıkar devşirdiği ve çözümün değil, sorunun bir parçası olduğu sürece

Suriye’nin istikrara kavuşması çok zor.

Türkiye’den beklenen ise, Suriyelilerin Türk toplumuna uyumunu da sağlayabilecek yasal bir çerçevenin hayata geçirilmesi. Zira savaşın sonu görünmüyor ve savaş sonlansa dahi insanlar her şeylerini kaybettikten sonra nereye geri dönebilirler ki?

Alaa da oldukça karamsar. “Geriye yok edilecek hiçbir şey kalmadığında Suriye sakinleşecek.” Memleketi Şam’da eşi ve bir buçuk yaşındaki oğlunu geride bırakmış. Ailesini yanına almayı düşünüyor mu? Alaa tereddüt ediyor. Aslında istiyor, her ikisini de özleyiyor, fakat oğlunun Türkiye’deki geleceğinden korkuyor. “Oğlum başkalarının suçlarını ödemek zorunda kalır mı? Onu aşağılarlar mı? Hep yabancı olmaya mahkûm mu olur?” Bu sorulara bir cevabı yok. Onun için biraz daha beklemekte fayda var.

*Uzun süre boyunca ırkçılıkla mücadele aktivisti olarak faaliyet gösteren Wolski, dil öğrenimi için İstanbul’da bulunmaktadır.

“İnanan Herkes, Bir Parça Mültecidir.”

Kabil’de doğan Milad Karimi, Münster Üniversitesinde kelim ve İslam felsefi alanlarında öğretim üyeliği yapıyor. Karimi ile Afganistan’dan kaçış hikâyesini ve Almanya’da yeni yeni fîlizlenen İslam ilahiyatına siyasi ilginin muhtemel sonuçlarını konuştuk.

Çocukken Afganistan’dan Almanya’ya iltica ettiniz. O süreçte yaşadığınız bazı detayları bizimle paylaşır mısınız?

90’lı yılların başında Kabil’den kaçtık. Yeni Delhi’de bir ay ikamet ettikten sonra bir kaçakçı çetesi ile iletişim kurduk. Çete bizi önce Moskova’ya, sonra Polonya’ya, oradan da ormanın içinden Almanya’ya getirmeyi vadetmesine rağmen Moskova’da ortadan kayboldu. Böylece bir anda elimizde avucumuzda hiçbir şey kalmamış bir vaziyette Moskova’nın ortasında kalakaldık. Başta 2 hafta kalmayı planlarken Moskova’da 13 ay gibi uzun bir süre geçirdik. Başka bir çete bizi Moskova’dan Kazakistan’a, oradan da sahte Rus pasaportlarıyla Almanya’ya getirdi.

Peki “mülteci olmak” sizi ne kadar etkiledi?

Mülteci olmak beni temelden etkiledi diyebilirim. Bugün, geçmişte ülkesinden kaçan bir çocuk olarak yaşadığım her şey için minnettarım. Muhteşem hicret tecrübesiyle Medine’de genç Müslüman bir cemaate kimlik kazandıran Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v.)’i sıkça düşündüm. Aslında inanan herkes bir nebze mültecidir. Kaçış ve göç bana aslında neyin kalıcı,

neyin geçici olduğunu, insanın ne için mücadele etmesi gerektiğini öğretti. İnsan zenginlik için mi, saygınlık ya da toplumda yüksek bir pozisyon için mi çaba sarf etmeli? Bütün bunlar fani, ama aynı zamanda çok da cazibeli şeyler. Afganistan'dan kaçışım esnasında kimsenin benden alamayacağı bir şey için, bir insanın "elde ettiği" değil, "olduğu" bir şey için çaba sarf etmem gerektiğini anladım. Tam da bu aşamada Hz. Peygamber benim için çok güzel bir örnek oldu.

Bugün Avrupa'ya mülteciler için meşru bir giriş imkânı bulunmuyor. Sizin şahsi tecrübenizin ardından bu durumun değişeceğini düşünüyor musunuz? Sizce Avrupa, kapılarını sıkıca kapatmış bir kale mi?

Evet, bence öyle. Avrupa bir kale, hem de Avrupalı olmayan bir kale. Zor durumda bulunan, hayatı ve özgürlüğü için çaba sarf eden hiçbir insan illegal değildir. Bir tarafta insan hakları, aydınlanma ve dayanışma gibi değerlerin vurgulanıp, diğer tarafta bu değerlerin kararlılıkla hiçe sayılması hem rahatsız edici hem de ikiyüzlü bir tutum. Bu durumda insan bu değerlerin herkes için değil, sadece belirli insanlar için geçerli olduğu hissine kapılıyor. Eğer Avrupa kendi değerleriyle uyumlu olmak istiyor ve kendi ilkelerini ihlal etmek istemiyorsa, o hâlde kendisini bir kale olarak konumlandırmaktan vazgeçmelidir.

Vatan denilen şeyin tek bir mekâna bağlı olmadığını söylüyorsunuz. Sizce insanın tek bir vatani mi olmalı, yoksa birden fazla yeri "vatan" bellebilir mi?

Ben belli bir coğrafi mekân anlamındaki "vatan"ı bir illüzyon olarak görüyorum. Ben vatani mi İslam'da buldum. Benim daimi yol göstericim Afganistan değil, Kur'an'dı. İslam bizim Allah'a teslim olduğumuz müddetçe özgür olduğumuzu bize öğretir. Allah'ın bir kulu olmak, vatan, ulusal aidiyet, ten rengi, kan bağı ya da dilden bağımsız olarak en büyük özgürlüktür.

Almanya'ya geldiğiniz için kendinizi "şanslı" hissediyor musunuz?

Kesinlikle, ama bu bir ülke olarak Almanya'ya bağlı değil. Daha çok burada yaşamımdan endişe etmediğim için bir mutluluktan bahsedebilirim.

2009 yılında Kur'an'ın Almanca meal çalışmasını tamamladınız. Bu daha önce de planladığınız bir şey miydi?

Öğrenimimin başında Kur'an mealleriyle ilgilendiğimden beri meallerden memnun değildim. Çok erken bir dönemde bazı sure ve ayetleri Almanca'ya aktarmaya başlamıştım. Herder Yayınevi'nin sorumlusu benim bu gizli sevdamdan haberdar olup birkaç denememi gördüğünde Kur'an'ın tamamı üzerinde çalışmamı teklif etti. Bugün hâlâ tercüme çalışmalarına devam ettiğimi itiraf etmem gerek.

İlahiyat profesörü olduğunuzda birçok makaleniz, ama her şeyden önce bir biyografiniz yayımlandı. Neden?

Kitabı bir biyografi olarak görmüyorum aslında. Kitapta daha çok şahsi tecrübelerimden hareketle İslam'a olan içsel bağımı, neden Müslüman olduğum için şükrettiğimi, Kur'an'ın beni nasıl yücelttiğini, namazın en büyük umutsuzluk ve yeiste dahi insana nasıl güç verdiğini, dünyanın Müslümanları iyi ve kötü diye ayırma arzusundan neden daha karmaşık olduğunu anlatmaya çalıştım.

Almanya'da yavaş yavaş yerleşik hâle gelmeye başlayan ilahiyat fakültelerine devletin ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Eleştirel bir akıl, ilahiyatın olmazsa olmazı. Devletin bu fakültelere olan ilgisi de dışarıdan ilahiyata aşılarmaya çalışılan ilgiler kadar sorunlu. İslamcılığa, hatta çoğu insan tarafından bilinmeyen ve tanınmayan İslam'a karşı duyulan korku bu fakülteler söz konusu olduğunda büyük bir rol oynuyor ne yazık ki. Neticede de İslam ilahiyatları Alman üniversitelerinde "Müslümanlar çok sevildiği" için kurulmuyor. Fakat bununla birlikte ilahiyatçıların görevinin bilimsel ilkelere bağlı kalmak olduğu unutulmamalı. Bilimsellik, tam da bizim İslam ilim geleneğimizin ortaya koyduğu bir değer. Bu değer kimden olursa olsun dışarıdan gelen taleplerden, beklentilerden ve beslenen ümitlerden bağımsız kalmak zorunda. Bu beklentilere kapılmamak ve ilahiyatın asıl semerelerine odaklanmak, sadece "muhafazakâr, liberal, reformist" gibi etiketlenmelerden değil, aynı zamanda sorunlu ilgilerden de uzaklaşma imkânını beraberinde getirir.

İbrahim Yavuz sordu.

“Havan Topları Mahalledeki İlk Evi Vurduğunda...”

Suriye’deki savaştan, yıkım ve katliamlardan kaçıp Almanya’ya sığınan üç Suriyeli genç yeni hayatlarını ve bu yeni ülkeyi neden yurt edinemediklerini anlattı.

FABIAN KÖHLER*

Almanya’da mülteci sayısının giderek artması medyada oldukça yankı buluyor. Söyleşi programlarında, kürsülerde ve magazin gazetelerinde mültecilerin tartışılmadığı neredeyse bir gün yok. Belediyeler mültecilerin bakımı ve konaklaması için ciddi maddi yüklerin altında ezilirken, sağ eğilimli halk inisiyatifleri yeni mülteci barınaklarının inşa edilmemesi için protestolar düzenliyor. Siyasetçiler ise onları daha hızlı sınır dışı edebilme prosedürlerinin peşinde. Suriye’deki savaştan Almanya’ya kaçıp yine de yeni bir “yurt” bulamayan üç gencin hikâyesi...

Ahmad, Dresden:

“Pazartesileri Sokağa Çıkmıyorum”

Kendilerine Pegida, yani “Batının İslamlaşmasına Karşı Vatansever Avrupalılar” ismini veren hareket Dresden şehrini sekiz ay bo-

yunca 2. Dünya Savaşından beri Almanya’da yapılan en ağır yabancı düşmanı protestoların merkezi hâline getirdi. İlgi çekici olan 500 bin nüfusa sahip Almanya’nın doğusundaki bu şehirde ancak 2 bin Müslüman’ın yaşamasıydı. Buna rağmen yine de “İslamlaşma” gibi bir tehlike arayanlar soluğu şehir merkezinin kenarlarında eski düz binalarda alabilir. Eskiden maçlardan sonra amatör futbolcuların bira içmek için buluştuğu bu mekânda şimdi 26 yaşındaki Suriyeli Ahmad Al-Kara sıvaları dökülen duvarların arkasında namaz kılıyor. Adres levhasında “Marwa el-Sherbini Camii” yazmasa kimse buranın Müslümanların ibadet yeri olduğunu hayal bile edemez.

Ahmad’ın Suriye’deki Halep şehrinden Almanya’ya kaçmasının üzerinden iki yıl geçmiş. “Savaşçılar evlere girip insanları öylece alıp götürüyor, savaşmak istemeyenler vuruluyordu.” Savaştan önce Elektrotechnik bölümünü

okuyan Ahmad da savaşmak istememiş. Sahte bir pasaportla Beyrut üzerinden Almanya'ya geçmiş. "Çoğu zaman korkuyorum." diye sözüne devam ediyor Ahmad. Korktuğu IŞİD militanları değil, tam tersi yeni Alman yurttaşlarından korkuyor. Mülteci yardım kuruluşu Pro Asyl'in raporlarına göre 2014 yılında iki haftada bir bir mülteci barınağına saldırı gerçekleşmiş. Ahmad'ın camisinin dış cephesine de bilinmeyen kişiler tarafından yabancı düşmanı sloganlar yazılmış.

"Pegida protestoları başladığından beri pazartesi günleri sokağa çıkmıyorum." diyor Ahmad. Marwa El-Sherbini Camisinin bodrum katında bir muşambanın arkasında su ısıtıcısı fokurduyor. Burada yaşamayı kendisinin seçmediğini söylüyor Ahmad. Almanya'da mültecilerin hangi şehre yönlendirileceğine resmî daireler karar veriyor. "İnsanlar evlerimize dönmemizi istiyorlar. Fakat o dedikleri ev nerede? Benim evim artık yok." Yaz aylarında buradan taşınmayı düşünüyor, belki Münih belki de Hamburg şehrine: "Benim iltica yolculuğum henüz son bulamadı. Hâlâ devam ediyor."

Salah, Bad Kreuznach: "Tanıdığım Tek Alman Resmî Dairede Çalışıyor."

Aylardan ramazan ve 28 yaşındaki Salah

al-Ahmad Bad Kreuznach şehrindeki tek odalı dairesinde güneşin batmasını bekliyor. Salah 2013 yılının başlarında Şam'ı terk etmiş. "Bizim oralar sakindi. Fakat komşu semti tanklar tamamen yok ettiler." Havan topları mahallesindeki ilk evi vurduğunda Salah ilk olarak Irak'ın Erbil şehrine ve sonrasında İstanbul'a kaçmış. "Suriye'de çok güzel bir hayatım vardı. İngiliz edebiyatı okumayı istiyordum." diye anlatıyor Salah.

Dört defa Türkiye ile Yunanistan arasındaki deniz sınırını geçmeye çalışmış. İlk denemesinde insan kaçakçıları onu ıssız bir bölgede susuz ve katıksız günlerce tek başına bırakmışlar. İkinci denemesinde Türk askerleri tarafından tutuklanmış. Üçüncü denemesinde de Yunan polisleri ateş açmışlar. En nihayetinde İtalya'ya kadar ulaşmayı başardığında kaçakçı Salah'ın yaşadıklarının tazminatı olarak ona indirim yapmış: "Kaçakçı çok iyi birisiydi. Aramızdan biri ormanda kaybolduğunda, hususi olarak geri dönüp onu arardı."

Fransa sınırına yakın Trier şehrinde kaldığı mülteci barınağından da hayranlıkla bahsediyor Salah. "Şehrin kenarında yeni bir binaydı. Yanında büyük bir göl vardı. Ücretsiz olarak kullanabildiğimiz bir kafeteryası bile vardı." Dört ay içinde sığınma talebi kabul edilmiş. Salah şimdi Almanca öğreniyor. Kurs ücretini,

dairesinin kirasını ve 300 Euro civarında geçim masraflarını resmî daireler karşılıyor. Almanya’da sığınma başvurusu kabul edilen her insanın bu desteklerden faydalanmaya hakkı var. Suriyeli mültecilerin başvurularının kabul edilme oranı ise neredeyse yüzde yüz civarında. Tek sorun: Neredeyse kimse Almanya’ya kadar ulaşamıyor. AB’nin Dublin Antlaşmasına göre polis tarafından başka bir AB ülkesinde resmî kayda geçen bir mülteci sadece o ülkede sığınma başvurusunda bulunabiliyor ve Almanya AB ülkeleri ile çevrili. Sadece 74 bin Suriyeli mülteci yasa dışı yollar üzerinden bu ülkeye ulaşabilmiş. Yurtlarını terk eden Suriyelilerin toplam sayısı dört milyondan fazla. Mülteciler ancak on beş ayın ardından engelsiz bir şekilde çalışabiliyor ve meslek eğitimi görebiliyorlar.

Salah’ın bir sorunu daha var: “Ben burada kimseyi tanımıyorum. Suriye’de sadece sokağa

çıktığımda bile insanlarla muhabbet edebiliyordum. Burada herkes nazik olmasına rağmen neredeyse hiçbir Alman seninle bir alakası olmasını istemiyor.” Ona göre Almanlar dar görüşlü ve soğuklar. Salah odasının kapı zili çalarken, “Çoğu zaman bizlerden korktuklarına dair bir izlenime kapılıyorum.” diyor. Kapıyı açıyor, iftar vakti olmuş ve iki arkadaşı beraberce iftar etmeye gelmişler. Onlar da Suriyeli mülteciler. Alman arkadaşlarının olmadığını söylüyor Salah.

Nadhim Ali, Berlin: “Beni Hapishaneye Götüreceklerini Sanıyordum.”

Nadhim Ali’yi ziyaret etmek isteyen kendisini polis tarafından kurulan barikatların önünde buluyor. Mülteci barınağının önündeki merdivenleri koşarak çıkan güvenlik görevlisi “Size bu binaya girme yasağı vereceğiz.”

Nadhim Ali’nin kaldığı Berlin’deki mülteci yurdu

Dresden’deki Marwa el-Sherbini Camii

Bad Kreuznach'taki bir mülteci yurdunda yaşayan Salah

diyor. “Buradaki insanları lafa tutmayı bırakın.” diye sözüne devam ediyor ve polisi aramakla tehdit ediyor. Bu yüzden 32 yaşındaki Humuslu Nadhim ile sokağın karşısındaki süpermarketin park yerinde konuşuyoruz.

“İlk başlarda beni hapishaneye götüreceklerini sanıyordum.” derken gülüyor. Otoban ile sanayi bölgesi arasında Berlin’in kenarında bulunan bu yurdun etrafı dikenli bir tel ile çevrili. Giriş bölümünde güvenlik görevlileri yurt sakinlerinin kimliklerini kontrol ediyor, bir paravan ile semt sakinleri mültecileri görmekten kurtulmuş. 400 civarında mülteci burada sığınma başvurularının kabul edilmesini bekliyor.

Savaşın önce turistlere Suriye’de rehberlik eden Nadhim “Humus’ta ne olduğunu biliyordur.” diyerek söze başlıyor. Şehir savaşçılar tarafından işgal edildikten sonra 2012 yılında Mısır’a kaçmış: “Sisi başa geçmeseydi aslında orada kalırdım. O zamandan sonra gün geçtikçe durum daha da kötüleşti.” Akdeniz üzerindeki yolculukları üç hafta sürmüş. “Yaşadıklarımın yanında buradaki her şey lüks.”

“Burada” derken sokağın karşısındaki yurttaki hayat koşullarını kastediyor: Çok az tuvalet varmış, duvarlar küf içindeymiş, çoğu

zaman sıcak su bile yokmuş. “Almanya’nın zengin bir ülke olduğunu sanıyordum.” diyor Nadhim. Yurttaki koşullardan şikâyetçi olan sadece Nadhim değil, mülteci yardım kuruluşları ve Berlin makamları da bu koşullardan şikâyetçiler. Bunlardan sorumlu olan kuruluş özel bir işletmeci. Almanya’da mülteci sayısının artması sebebiyle çoğu belediye bu işin kendilerini aştığını öne sürüyor ve mültecilerle ilgilenilmesini özel şirketlere devrediyorlar. Pro Asyl gibi mülteci yardım kuruluşları ise Alman devletinin her yıl mülteciler için harcadığı 1,5 milyar Euro’nun büyük kısmının şirketlerin kasasında kalmasını eleştiriyor. Aynı zamanda kötü yerleştirme koşulları, güvenlik görevlileri tarafından mültecilere karşı uygulanan şiddet veya özel yurtlarda yolsuzluk davaları hakkındaki raporlar giderek çoğalıyor.

Süpermarket kasasında aldığı bir şişe kola ve iki çikolatayı öderken, “Umarım sadece birkaç hafta daha burada kalmak zorunda olurum.” diye sözüne devam ediyor Nadhim. Kasada çalışan bayan nazikçe gülümsüyor. “En azından bir kişi...” diye gülüyor Nadhim.

*Jena ve Şam’da Siyaset ve İslam Bilimleri eğitimi gören Köhler, serbest gazeteci olarak çalışmaktadır.

12 Yıl Sonra Gelen “Vuslat”

Aralık 2012’de Avusturya’nın Traiskirchen’de bulunan mülteci kampından 500 kişi Viyana’da bulunan Votiv Kilisesi’ne doğru yola çıktı. Bu yürüyüşün hedefi Avusturya başta olmak üzere Avrupa’daki iltica uygulamalarını protesto etmektir. On iki yıl evvel Avrupa Birliği sınırlarına girerek iltica serüvenine başlayan Pakistanlı Adalat Khan, Yunanistan’dan Avusturya’ya uzanan mücadelesini anlattı.

Avusturya’daki mültecilerin daha insani şartlar altında yaşaması adına seneler süren bir siyasi direniş sergilediniz. Bu süreçte neler yaşadınız?

Öncelikle “mülteci direnişi” olarak adlandırılan bu eylemden başlarda uzun süre uzak durduğumu söylemem gerekir. Bir an evvel direnişe katılmamak benim açımdan bir hataydı. Ağlamayan bebeğe mama vermezler; dolayısıyla siyasi eylemler oldukça elzem. Bu süreçte mültecilere destek hareketinin içinde olduğum ve onların sözcülüğünü yapabildiğim için gururluyum; böylece insanların haklarını elde edebilmelerine yardım etmeye çalışıyorum. Mülteciler bir yandan ülkelerinden kaçarken, bir yandan da Avrupa Birliği’ne gelip sığınma

hakkı elde etmek için çaba sarf ediyor ve sınırlardaki ölümlerin durdurulması için çağrıda bulunuyorlar. Bu durumda sığınmacıların aleyhinde olan bütün yasal düzenlemelere karşı çıkmak bir zorunluluk hâlini alıyor.

Diğer mülteciler ve sivil toplumla nasıl bir araya geldiniz?

Burada çok farklı siyasi eylemler, farklı organizasyonlar ya da öğrenci teşkilatları var. Bu grupların mültecilerin daha insanca yaşaması talebini dile getirdikleri direnişe kattığı etkiler çok büyük. Kimileri ekonomik destekte bulunuyor, kimi zaman hukuki çerçeve ile ilgili danışmanlıklar veren, bilgilendirmeler yapan

insanlar var. Sorunlu davalara müdahil olanlardan gıda ve kıyafet yardımı yapanlara kadar çok geniş bir yelpazede insanlar zor durumdaki mültecilere destek sunmak amacıyla bir araya geliyor. Bu aslında müthiş bir dayanışmanın da göstergesi ve oldukça ümit verici. Bir yanda sorunlu yasal zeminlerden, baskıcı memurlardan ve ayrımcı mekanizmalardan bitkin düşen mülteciler, diğer yandan toplumdan kendilerine her anlamda el uzatan bir kesimle karşılaşabiliyor. Öte yandan toplumda sığınmacılara tamamıyla karşı olan insanları da yadsımamak gerek. Bazı insanlar sığınmacıları bahane ederek kendi tahammülsüzlüklerini açığa çıkarmak arzusunda. Örneğin Suriye’den gelen insanlar çoğu zaman “sorun çıkartan grup” olarak sunulabiliyor. Hâl böyle olunca Suriyeli sığınmacılar da topluma şöyle deme ihtiyacı hissediyor: “Bizler dostuz. Size sıkıntı vermek istemiyoruz. Sizlerle bir sorunumuz yok. Biz sadece insanca yaşama hakkımızı geri istiyoruz.”

Dinî cemaatler ve siyasi oluşumların mültecilere verdiği destek nasıl?

Avusturya’daki mülteci direnişinin en büyük muhatabı, siyasileri ellerinden kan damlayan birer canavara dönüştüren iltica politikaları. Bu durumda toplumun birçok kesimiyle ortak mutabakat sağlanabiliyor. Avusturya’daki en büyük azınlık grup olan Türk toplumu mültecilerin mücadelesinde en büyük destekçilerden biri olabilir. Bugüne kadar farklı Müslüman grup ve kişiler bizlere destek verdi, buralardan güzel dostluklar edindik. Fakat umuyorum ki Müslümanlar ramazanda mültecilere karşı oluşan duyarlılıklarını bundan sonra da devam ettirirler.

Bugün Avrupa genelindeki mültecilere yönelik hangi temel stratejinin benimsenmesi gerek sizce?

Bunu cevaplayabilmek için öncelikle başka soruları irdelemek gerekiyor. Sığınmacılar neden Suriye’den, farklı bölge ve ülkelerden geliyor? Suriye’deki ana sorun nedir? Irak savaşının ardından Irak’taki temel sorun nedir? Afganistan ve özellikle Pakistan’daki temel sorun nedir? Öncelikle bunları düşünmek ge-

“Umarım Müslümanlar ramazanda mültecilere karşı oluşan duyarlılıklarını bundan sonra da devam ettirirler.”

© Duosoul Photography

rekli. Yerel sorun ve çatışmaların olduğu yerlerde yaşayan insanlar emniyet istiyor; emin, tehlikesiz yerlere gitmek istiyorlar. Dolayısıyla dünya vatandaşları olarak hepimizin öncelikle bu sorunları oluşturan insanlara karşı dik durmamız, harekete geçmemiz gerek. İkincisi ise Avrupa’da “mülteci sorunu” olarak adlandırılan bu problemin çözümünün bir parçası olarak bizler insan onuruna yakışır şartlar ve eşitlik istiyoruz. Ülkelerinden kaçan insanlar yollarda, sınır kontrollerinde, sınır dışı hapsedelerinde, denizlerdeki ufak teknelerle zor şartlarda yapılan yolculuklarda ölüyorlar. İnsanların tüm bu tehlikeleri göze almalarının nedeni, emniyetli yerlere ulaşmak isteği. Suriye’de yüz binlerce erkek, kadın ve çocuk yaşamını yitirdi. Bu insanlar Avrupa ülkelerinde emniyet ararken AB karar alıcıları neden çifte standart bir yaklaşımı içselleştirmiş durumda? Avrupa insanların birinci sınıf; Asyalı ya da Afrikalı insanların ikinci sınıf olduğunu mu düşünüyorlar? Hepimiz insanız ve eşit haklarımız var. Birleşmiş Milletler Mülteci Sözleşmesinin 26. ile 27. maddeleri yalnızca Amerikalı ya da Avrupalılara hak vermiyor; Nijeryalı, Suriyeli, Afgan ya da Pakistanlılar da “insan”; herkes eşit. Öyleyse yeni hayatlarına kavuşan insanlar

için neden sorun yaratılıyor? Güvenli bir hayata kavuşmak neden yalnızca Avrupalı insanlar için önemli ve mümkün?

Siz Pakistan’dan geliyorsunuz. Oradaki durum nedir?

Pakistan’da önceleri birçoğumuz oldukça iyi hayat şartlarına sahiptik. Ne var ki savaş işlerimizi ve yaşamlarımızı mahvetti. Özellikle de çocuklar etkilendi savaştan, okullarına gidemiyorlar örneğin. Çok değil hemen hemen üç ay öncesinde Peşaver şehrinde teröristler bir okulu taradı ve yüzlerce öğrenciyi katletti. Sonuç olarak Pakistan’daki durum Suriye’den ya da Afganistan’dan farklı değil. Şimdi yüzlerce Pakistan uyruklu insan buraya geliyor; ama Avusturya’da Pakistan uyruklu insanların sığınmacı olarak kabul edilme şansı neredeyse imkânsız gibi. Ben on iki yıllık mücadelemizden sonra ailemi, yani iki evladım ve eşimi Avusturya’ya getirebilmeyi başardım.

Diğer evladım ise Pakistan’da ve doktora-sını bitirmek üzere. Ne var ki onun durumu hakkında çok kaygılanıyorum. Pakistan’da intihar bombaları, suikastlar, özellikle de insan kaçırma olayları bu kaygıyı her geçen gün artırıyor.

Peki ya Suriyeli mültecilerin durumu nedir?

Suriyeli sığınmacılar açısından en büyük sıkıntıyı kadın ve çocuklar yaşıyor. Özellikle savaşta ölen binlerce insanın ardından binlerce yetimi ve Suriyeli insanları düşünmek zorundayız. Bu insanlar inanılmaz zor bir durumdalar; hayat hikâyeleri o kadar acıklı ve dehşetli ki... Acil insani yardımlara önem vermenin yanında Avrupa genelinde hükümetlerin daha az mülteciyi kabul etmek konusunda yarışmalarına rağmen bu insanların yasal bir statüye kavuşmalarının yollarını aramalıyız.

Bütün bu mücadeleden geriye ne kaldı sizde?

Yaşadıklarımın, siyasete derdimizi anlatma çabalarının, insanların neden gayriinsani şartlar altında yaşamak zorunda olmadıklarını duyurma girişimlerimin ardından bende kalan iki kelime var: Çifte standart. Avrupalılara göre bir Avrupalı, Avrupalı; bir Asyalı da Asyalıdır. Bu temel ayrım, insanlara verilen değeri ne yazık ki olumsuz bir şekilde etkileyecek bir seviyeye ulaşmış durumda. Oysa insanların hepsinin eşit haklarının olduğunu

unutmamalıyız. Sorunları biz insanlar yarattık. Afganistan, Suriye, Irak ve birçok savaş bölgesine baktığımızda bu savaşların yoktan çıkmadığını, insanlar tarafından başlatıldığını görüyoruz. Gelecek nesiller için barış dolu bir dünya oluşturmak gibi bir hedefimiz varsa hâlâ neden yeni çatışmalar doğurmaya eğilimli olduğumuzu sorgulamamız gerekiyor. Ama öte yandan çifte standartları da görmemiz gerekiyor. NATO gibi uluslararası güçler Suriye, Irak, Afganistan, Cezayir, Nijerya ve Sri Lanka'daki kriz ve çatışmaları durdurmak için bir şey yapıyor mu, yoksa insanlar arasındaki eşitsizlikleri mi körüklüyor?

Siz eğer Avrupa'nın bir parçasıysanız dünyanın bütününde kabul görürsünüz. Ama on iki yaşında olan çocuğumun aynı tanınmaya sahip olmadığını gözlemliyorum. Ya da Avrupalı olarak istediğiniz her yere gidebilir, her yerde kendinize iş bulabilirsiniz; oysa "diğer" ülkelerden gelenlerin buna hakkı yoktur. Benim mücadelem tam da bu eşitsizlikle.

İbrahim Yavuz sordu, Duosoul fotoğrafladı.

Geçmek Bilmeyen Geçmiş: Srebrenitsa

Nirha Efendić şöyle diyor: "Savaştan önce çok huzurlu ve sakin bir yaşam sürüyorduk. Srebrenitsa herkesin birbirini gözettiği küçük bir şehirdi. Evet, etnik gerginliklere karşı kör değildik ama entegre olmuş bir toplumduk. Bosnalı Sırplar, Hırvatlar ve Boşnaklar olarak aynı okullarda okuyor, aynı ofislerde çalışıyor ve bir arada huzur içinde yaşıyorduk."

MELTEM KURAL*

Soğuk savaşın sona ermesiyle altı federal cumhuriyetten oluşan Yugoslavya, kurucusu Tito'nun ölümünün ardından iktidar koltuğuna oturan Slobodan Milošević'in "Büyük Sırbistan" hayaliyle izlediği ırkçı politikalar neticesinde hızla dağılma sürecine girmiş, 1991'de Slovenya, Hırvatistan ve Makedonya'nın ardından Şubat 1992'de de Bosna-Hersek bağımsızlığını ilan etmişti. Henüz bağımsızlık ilan edilmeden önce Boşnaklar ve Sırlar arasında

çatışmalar başlamış, Belgrad'ın desteğini arkasına alan Sırp paramiliter gruplar tek taraflı saldırılarıyla şiddetin dozunu gün geçtikçe artırmaya başlamıştı. Boşnakların, Müslüman bir topluluk olarak varlıklarını ve kimliklerini tehdit eden Sırların Büyük Sırbistan planına karşılık referandumla aldıkları bağımsızlık kararı sonrası Sırp birliklerinin Saraybosna'yı kuşatmasıyla üç buçuk sene sürecek olan kanlı savaş resmen başlamış oldu.

Bosna'nın doğusunda yer alan Srebrenitsa yüksek donanımlı ve devrin en güçlü ordularından kabul edilen Yugoslavya ordusunun kuşatmasına başarılı bir direniş sergiliyordu. Ne var ki 1993'te Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Bosnalı Müslümanları Sırp saldırılarına karşı koruyacak "güvenli bölgeler" oluşturma kararı ile içlerinde Srebrenitsa, Tuzla ve Saraybosna'nın da bulunduğu altı şehir

silahsızlandırılacak, böylece direnişin merkezi Srebrenitsa kendiliğinden düşecekti. Bosnalı direnişçilerin zaten az sayıdaki silahları bu bahane ile BM Barış Gücü tarafından ellerinden alınırken, Sırlara hiçbir yaptırım uygulanmamıştı. Tamamen savunmasız hâle getirilen Boşnaklar Sırlar için açık hedef hâline gelmişti. BM'nin bölgeye gönderdiği Hollandalı askerlerden oluşan Thom Karremans komutasındaki 400 kişilik barış gücü ise güvenliği sağlamaktan çok uzak, olan bitene sadece seyirci hükmündeydi. Durumun vahametinin farkına varan Boşnaklar kendilerinden toplanan silahları komutan Karremans'tan geri isteseler de bu talep reddedildi. Sırların kente saldırımları hâlinde BM savaş uçaklarının devreye girerek Sırları bombalayacağı sözü ise hiçbir zaman gerçekleşmedi.

Srebrenitsa'dan Kaçış ve "Ölüm Yürüyüşü"

Sırlar 6 Temmuz 1995 sabahı Srebrenitsa'ya iyice sokularak saldırılarına başladılar. Karremans'ın NATO'dan hava desteği talebine BM Barış Gücü komutanı Fransız General Bernard Janvier gerek olmadığı gerekçesiyle karşı çıktı. Yine aynı generalin bir gece yarısı talimatıyla Hollandalı askerler Srebrenitsa'yı boşalttılar. Sırp komutan Ratko Mladić 11 Temmuz

sabahı tamamen savunmasız bırakılan şehir Barış Gücü'nün hiçbir direnişiyle karşılaşmadan girdi. Şehirde beraberindeki diğer Sırp generallerle zafer turu atan Mladić Boşnak-Sırp televizyonuna gururla şu açıklamayı yapıyordu: "11 Temmuz 1995 günü işte burada, Sırbistan Srebrenitsa'sında, büyük Sırp bayramının arefesindeyiz ve artık dünyanın bu kısmındaki Türklere intikamımızı almanın zamanı geldi."

Şehrin düşmesiyle birlikte 25 bin sivil Srebrenitsa'nın kuzeybatısındaki Potočari köyünde bulunan BM Hollanda askerî kampına sığınabilmek için kaçmaya başladı. 6 bin kişi kampa sığınmayı başarırken pek çok insan da kampın etrafında korku içinde olacakları bekliyordu.

BM askerî kampına sığındıkları takdirde kaderlerinin Srebrenitsa'daki gibi Sırlara teslim edilmek olmasından korkan bir kısım Boşnak ise Tuzla kentine gitmek üzere dağlara kaçtı. 12 bini aşkın Boşnak "ölüm yürüyüşü" olarak adlandırılan kaçış yolculuğunda güzergâh üzerindeki dağlara ve ormanlara pusu kuran Sırp keskin nişancıları tarafından kelimenin tam anlamıyla birer birer avlanıyordu. Günler süren korku ve acı dolu yürüyüş sonunda sadece 3 bin kişi Tuzla'ya sağ olarak ulaşabilmişti.

Sırp komutan Mladić işinin hiç bu kadar kolay olacağını tahmin etmemişti. Srebrenitsa'yı hiçbir mukavemet göstermeden teslim eden Barış Gücü'nden bu defa Potočari kampı ve çevresindeki Boşnakların kendisine teslim edilmesini istiyor, aksi takdirde kampı bombalayacağını söylüyordu. Kendilerine teslim edilen kadın ve çocuklara zarar vermeyeceklerini, erkeklerin ise adil bir yargılanmaya tabi tutulacağını vadediyordu. Bunun üzerine Hollandalı Barış Gücü askerleri kampa sığınan tüm Boşnakları silah zoruyla tek sıra hâlinde Sırlara teslim etti.

Birleşmiş Milletlerin "koruması" altındaki bir bölgede BM Barış Gücü'nden masum sivilleri teslim alan Sırlar ilk önce kadın ve çocukları erkeklerden ayırdılar. Beş gün içinde 12 yaş üstü 8 binden fazla genç ve yetişkin erkek sistematik bir şekilde katledildi. Yüzlerce kadın ve küçük yaştaki kız çocuğu tecavüze uğradı ve çeşitli işkencelerle öldürüldü. İnsanlar öldürülecekleri yerlere otobüslerle nakledilirken açılacak toplu mezarlar için buldozer ve kepçeler de ölüm konvoyuna eşlik ediyordu. Buldozerler öyle yoğun bir mesai yapmaktaydı ki Albay Mi-

lanoviç gibi bazı Sırp komutanlar yeterli sayıda kepçenin bulunmamasından yakınacaktı! Dünya ilk defa bu derece aleni ve pervasızca işlenen bir etnik temizliğe şahit oluyor, yine de sadece izlemeyi tercih ediyordu.

Soykırımın Canlı Tanıkları: Hasan Nuhonoviç

Savaşlar ve katliamların dehşetini şüphesiz o dehşetin içinden geçmiş olan insanlar anlatabilir. Hasan Nuhonoviç Srebrenitsa katliamına tanıklık eden ve hayatta kalabilen az sayıdaki Boşnak'tan sadece biri.

Saraybosna'da mühendislik bölümünde okurken savaşın başlamasıyla okulu bırakıp Vlasenica kasabasında yaşayan ailesinin yanına giden Nuhanoviç, Sırp askerlerinin şehri işgalinin ardından ailesi ile 1992 yılında Srebrenitsa'ya kaçmış. Burada Birleşmiş Milletler Hollanda askerî birliklerinde 1992-1995 yılları arasında gönüllü olarak tercümanlık yapan Nuhanoviç 25 bin Boşnağın Sırlara teslim edildiği günü unutamıyor. Sırp komutan Ratko Mladić'in tehditlerine boyun eğen Hollandalı komutan Karremans kampta çalışan personel haricindeki herkesin Sırlara teslim edilmesini emrediyor. Nuhanoviç her ne kadar bu karara karşı çıksa da bir yararı olmuyor. Onun için en acı olanı ise bu kararı içinde ailesinin de bulunduğu mültecilere bildirme görevinin tercüman olarak kendisine verilmiş olması. Onlara Sırlara teslim edileceklerini söylediği anda yükselen feryatları hayatının hiçbir döneminde unutamadığını anlatan Nuhanoviç mesai arkadaşı olan Hollandalı komutanlara tüm yalvarmalarına rağmen ailesini de felaketten kurtaramadığını söyleyerek şu acı hatırasını aktarıyor:

"Bunun üzerine kardeşimi kurtarmak için bir formül aradım. Kamp komutanına verdiğim 'kalacaklar' listesine o zaman 19 yaşında olan kardeşim Muhammed'i de ekledim. Listeyi inceleyen Hollandalı komutan bu ismi bana sordu. 'Yeni alınan temizlikçi' dedim. 'İki hafta önce alınmıştı, ama Sırp kuşatması nedeniyle işe giriş formaliteleri tamamlanamadı' şeklinde sözlerimi sürdürdüm. Ancak, komutan, 'Böyle birisi bizde çalışmıyor' diyerek, listeden kardeşimin adını sildi. Bu kardeşimin ölümü anlamına geliyordu."

Ailesini kurtaramayacağını anlayan Nuhanoviç onlarla birlikte kampı terk etmek istese

de kardeşi ve babası buna karşı çıkararak ondan hayatta kalıp yaşananları tüm dünyaya anlatmasını istemiş. Gözlerinin önünde otobüslere bindirilerek ölüm yolculuğuna uğurladığı ailesini, Sırlara teslim edilen Boşnakların bakışlarını ve çığlıklarını unutamadığını belirten Nuhanović Bosna'da ateş dursa da Boşnakların hâlâ Doğu Bosna'daki memleketlerine dönemediklerini, zira savaş suçlarına bulaşanların oralarda hâlâ yaşadıklarını ve tespit edildikleri hâlde çok azının yargı önüne çıkarıldığını belirtiyor.

Hasan Hasanović

Soykırımın bir başka tanığı olan Hasan Hasanović ise savaş esnasında 19 yaşındaymış. Potočari kampına sığınmayıp Tuzla'ya gitmek üzere dağlara kaçan ve altı gün süren sonu belirsiz bir yürüyüşün ardından Tuzla'ya varabilen az sayıdaki Boşnaklardan biri. Kaçışları sırasında ormanlar, nehirler ve hatta mayın tarlalarından geçmişler ve bu sırada üzerlerine Sırlar tarafından da sık sık ateş açılmış. Binlerce kişinin gözleri önünde öldürüldüğüne şahit olan Hasanović o anki hislerini şöyle özetliyor: "Silahsız olmamız onların umurunda değildi. Öncelikli dertleri bizim Müslüman olmamızı ve ölmemizi istiyorlardı."

Yola birlikte çıktığı amcası ve babasını Sırp askerlerinin grubun üzerlerine ateş açtığı bir anda oluşan kargaşada kaybeden ve bir daha da göremeyen Hasanović onların nasıl, nerede ve ne şekilde öldüklerini bilmemenin kendisi için dayanılmaz bir acı olduğunu ifade ediyor.

Sudbin Musić

Sudbin Musić 23 Temmuz 1995'te Sırp askerleri köylerine girdiğinde henüz 18 yaşındaymış. Beş gün içinde Sırlar ev ev dolaşarak insanları katletmiş, altı Müslüman ve bir Katolik köyünde soykırım yapmışlar. Babası öldürülmüş; annesi ve kız kardeşleri ise bilmediği bir yere götürülmüş. Abisi ile bir başına kalan Musić o gün gördüğü manzarayı şöyle anlatıyor: "Esir alınan insanları nakil için otobüsler ve kamyonlar vardı, ambulans hatta cesetlerin taşınması için soğuk hava depolu bir kamyonet bile vardı. Bu çok iyi planlanmış organize bir seri cinayetti."

Musić ve abisinin hayatları bir Sırp kamyon şoförünün müdahalesi ile kurtulmuş. Aynı zamanda babalarının hayattayken iyi bir arkadaşı olan Sırp şoför, başka bir otobüse bindirilerek ölüm yolculuğuna gönderilmek istenen gençlerin kendi otobüsüne bindirilmesinde ısrarcı olunca bir şekilde razı etmiş askerleri. Musić diğer otobüse bindirilen herkesin aynı gün öldürüldüğünü söylüyor.

Abisi ile birlikte Trnopolje kampında korkunç şartlarda hayata tutunmaya çalışırken erkeklerden ayrı binalarda tutulan ve sistematik olarak tecavüze uğrayan kadınların korkunç çığlıkları karşısında hissettikleri çaresizliği unutamadığını, tepki gösteren erkeklerin ise gözleri önünde öldürülüp cesetlerinin öylece kokuşmaya ve çürümeye bırakıldığını anlatıyor.

Savaşın sonra 5 sene Almanya'da mülteci olarak yaşayan Musić 2000 yılında köyüne dönmenin ve doğup büyüdüğü yerde kendine yeniden bir hayat kurabilmiş olmanın mutluluğunu yaşıyor: "Yalnız yaşıyorum ve bundan memnunum. Bir başkasının ülkesinde mülteci istatistiğinde bir veri olmak istemiyorum. Burada kimseye hesap vermiyorum. Bu benim ülkem, benim evim, benim gül ağacım, benim köpeğim. Bir defa mülteci oldum ve bir defa olmamaya yemin ettim. Yine de 20 kilometre ötemizde bir Avrupa Birliği ülkesi olmasına rağmen Avrupa'nın ve dünyanın gözleri önünde en acımasız işkencelere maruz bırakıldığımıza inanamıyorum."

Nirha Efendić

Nirha Efendić soykırım başladığında henüz 15 yaşındaymış. Babası öldürülmüş; annesi ve abisiyle birlikte hayatta kalmayı başarmışlar.

"Savaşın önce çok huzurlu ve sakin bir yaşam sürüyorduk. Srebrenitsa herkesin birbirini gözetlediği küçük bir şehirdi. Evet etnik gerginliklere kör değildik ama entegre olmuş bir toplumduk. Bosnalı Sırlar, Hırvatlar ve Boşnaklar olarak aynı okullarda okuyor, aynı ofislerde çalışıyor ve bir arada huzur içinde yaşıyorduk." diyen Efendić savaşın sonra tüm bunların değiştiğini belirtiyor.

*Londra Üniversitesi SOAS'ta (School of Oriental and African Studies) yüksek lisans eğitimi alan Meltem Kural Perspektif dergisi yayın kurulunda yer almaktadır.

Soykırımın Mimarı: **Ratko Mladić**

Srebrenitsa soykırımının ardından 16 sene boyunca saklanan, yakalandıktan sonra savaş suçlarının astlar ve diğer askerler tarafından işlendiğini iddia eden Mladić, yaklaşık 8 bin insanın katillerinden yalnızca biri.

JASMIN MEDİÇ*

Diğer ülkeler tarafından tanınma kaygısı duyulmadan 12 Mayıs 1992 tarihinde ilan edilen Sırp Cumhuriyeti Parlamentosu aldığı bir kararla Bosna-Hersek Federasyonu'nda bulunan Yugoslav Ulusal Ordusu birliklerinin ismini Sırp Cumhuriyeti Ordusu olarak değiştirdi. Müteakiben Ratko Mladić, 1996 senesine kadar icra edeceği komutanlık görevine atandı. Böylece Mladić, Sırp Cumhuriyeti ve Yugoslavya Federal Cumhuriyeti siyasilerinin, askerlerinin, devletin kolluk ve bürokratik kuvvetlerinin de katıldığı Kriminal Teşebbüse Katılım (İng. "Joint criminal enterprise") doktrininin bir parçası olmuş oldu. Bu doktrine göre suça katılım sağlayan insanların beraberlikleri 1992-1995 yılları arasında Yugoslavya'nın yağmalanmasıyla kurulması planlanan ve en büyük hedef olan Büyük Sırbistan hayali boyunca devam etti. Bu teşebbüs boyunca Sırp Cumhuriyeti Ordusu "saha suçları"nı Bosna-Hersek'teki sivilere yönelik bir suç komisyonu ile icra etti.

Mladić atandığı sene Prijedor, Brcko gibi Doğu Bosna ve Krajina Bölgesinde yoğunlaşan Boşnak nüfusu hedef alan ve soykırım amacı taşıyan savaş suçları işledi. Sonrasında Saraybosna'da modern tarihin en uzun şehir kuşatması başlamış oldu. Neticede Bosna-Hersek'te demografik görünüm ciddi bir değişiklik gösterdi ve Bosna-Hersek topraklarının yüzde 65'i Sırların kontrolüne girdi.

Sırp Cumhuriyeti Ordusu bu esnada meydana gelen tüm savaş suçlarının ve zulmün baş sorumlusuydu. Milošević'in rejimine muhalif olanların ve Sırp olmayan herkesin hedef tahtasına konulduğu bir savaş sürüyordu. Soykırım 1992'de başladı ve Mladić'in Sırp askerleriyle beraber Birleşmiş Milletler kontrolü altındaki güvenli bölgeye girip 8000 Müslüman Boşnak'ın (sayı her sene artıyor) birkaç gün içinde katledilmesi emriyle beraber soykırım doruk noktasına ulaşmış oldu.

Srebrenitsa'ya giriş yapıp şehrin kontrolü ele alınırken Mladić muzaffer bir şekilde "Türklerden öç alma zamanı geldi." diyerek Sırp ordusunun nasıl bir nefretle beslendiğini ve bunun Müslümanlara nasıl yansıdığını göz-

ler önüne sermişti. Mladić intikam tutkusunu ortaya koyarken Boşnaklara "Türk" demişti. Böylece Güneydoğu Avrupa'da Osmanlı İmparatorluğu himayesinde Sırlara karşı işlenen sözde suçları esas alarak Boşnaklara karşı işlenen savaş suçlarını aklamaya çalışmıştı. Tarihî hakikatlerin çarpıtılarak ortaya konulduğu bu fikirler, Boşnaklara ve İslam'a karşı ön yargının canlanmasını ve soykırımın bütün evreleri boyunca canlı kalmasını sağlamış, aynı zamanda nefretin birçok şekliyle doldurulan Sırlar, suç teşkil edecek hareketleri sanki birer kutsal eylemişçesine gerçekleştirmişti. O dönemlerde Sırp Ortodoks Kilisesi'nin dahi agresif ve suçu teşvik edici politikaları desteklemesi bunun bir tezahürüdür.

Srebrenitsa'daki soykırımın hemen ardından Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi tarafından suçlanan Ratko Mladić, uluslararası toplumun baskılarıyla ancak 2011'de yakalandı. Bu süreci kapsayan 16 sene boyunca ciddi bir tutuklama teşebbüsü olduğunu söylemek abes olacaktır. Avrupa Birliği üyesi olması olumlu karşılanan Sırbistan'ın müzakere şartlarından bir tanesi de Ratko Mladić'in tutuklanmasıydı. Bütün bu yıllar boyunca Bosna-Hersek'te yaptıkları nedeniyle tabiri caizse ödüllendirilmeye devam edilen Mladić için Sırbistan güvenli bir sığınak oldu. Uluslararası Adalet Divanı'nın 2007'de Yugoslavya Federal Cumhuriyet'i hakkında verdiği karara göre Mladić'in savaşla bağı ve aynı zamanda Sırbistan'ın desteği defalarca kanıtlanmış olsa da kaçak bir türlü yakalanamadı.

Mladić'in soykırımdan 16 sene sonra yakalanması ve reddedilmesi mümkün olmayan savaş suçlarına binaen hakkında alınan karar, Mladić'in zulmettiği Boşnak toplumu arasında umudun yeşermesini sağladı. Bu esnada Bosna-Hersek Federasyonu'na bağlı, varlık sebebi soykırıma dayanan, siyasal zemine saygı duymayan ve tutuklama kararını onaylamayan Sırp politikacıların baskın olduğu Sırp Cumhuriyeti'nde bambaşka bir tablo vardı. Bazı kesimler bir "Sırp kahramanı"nın haksız yere tutuklandığı gerekçesiyle hâkim oldukları bölgede organize olup protestolar düzenlediler. Bu durum birçok insanın, içinde yaşadığı bölge halkının

geçmişiyse yüzleşecek cesarete sahip olmadığı sonucunu ortaya çıkarmıştır. Sırbistan siyasi yönetimi tutuklamaya karşı tarafsız kalmasına rağmen benzer protestolar ırkçı çevrelerce Sırbistan’da da düzenlendi. Tutuklamanın Bosna-Hersek, Sırbistan ve Sırp Cumhuriyeti’ndeki Sırp politikacılar için hassas bir mevzu olması elbette şaşırtıcı değildi. Zira tutuklamayı desteklemek, bir sonraki seçimlerde Mladić’i destekleyen seçmenlerin kaybına yol açacaktı. Mladić ve onun savaş suçlarını açıkça destekleyenler için tutuklama, milliyetçi retoriğin olası seçmenler üzerinde etki etmesi için büyük bir fırsattı.

Öte yandan 16 yıllık bu süreç iki yönden değerlendirilmelidir. Bir tarafta hayatta kalanlarla şehit ailelerinin hapis beklentisi ve işlenen onca suç, çekilen onca acıdan sonra adaletin tecelli etmesi temennisi vardı. Soykırıma tanıklık eden birçok insan Mladić’in tutuklanmasından memnun değildi, çünkü davada olası şahitler onlar olacaktı. Diğer yandan tutuklanmanın gecikmesinin “iyi” yanı Mladić’in sürece geç dâhil olmasıydı. Zira bu esnada 435 Boşnak ve Hırvat’ın cesedinin çıkarıldığı Prijedor yakınındaki Tomasica’daki toplu mezar gibi dava delilleriyle ilgili gelişmeler kaydedilmişti. Bu mezarlık İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra Avrupa’da bulunan en büyük toplu mezarlardan biriydi. Toplu mezarın keşfi ve cesetlerin çıkarılması işlemleri 2013 senesinin ikinci yarısında başlamıştı. Mladić daha evvel tutuklanıp yargılansaydı Tomasica vakasının davaya eklenip delil olarak kullanılması beklenemezdi. Bunun dışında Sırp ordusunun liderinin toplu mezarların farkında olduğunu yazdığı günlüğünde, Prijedor’daki katliam için emir verdiği konuşma da yer alıyordu. Prijedor’da bulunan toplu mezardaki kişilerin 1992 yazında katledilen siviller olduğu ve bu zaman zarfında da Mladić’in Sırp Ordusunun başında görevde olduğu bilinmektedir. Buna rağmen Mladić, yakalandıktan sonra suçların astlar ve başkalarının emrinde olanlar tarafından işlendiğini belirtmiş ve Lahey Savcılığı’nın bu doğrultuda çalışması gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte 1995 senesinde Srebrenitsa’da vuku bulan soykırımın mü-

sebbiplerinden biri hiç şüphesiz Mladić’tir ve Srebrenitsa hakkında daha önce verilen karar hafızalardan çıkmamalıdır. Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi’nde Ulusal Sırp Ordusu üyelerinden Radislav Krstic, Momir Nikolic, Ljubisa Beara, Dragan Jokic, Vujadin Popovic, Drago Nikolic, Ljubomir Borovcanin, Radivoje Miletic, Vinko Pandurevic, Vidoje Blagojevic, Zdravko Tolimir ve diğer davalılar, aynen liderlerinin de olması gerektiği gibi hüküm giymişlerdir. 2007 yılında Uluslararası Adalet Divanı’na göre Srebrenitsa’da yaşananlar soykırım olarak kabul edilmiş ve bu durum Mladić’in soykırım suçunun kanıtı ve tasdiki olmuştur.

Mladić davasıyla ilgili zaman aşımı tutanakları spekülasyondan ibarettir. Emir veren olarak Mladić, Ulusal Sırp Ordusunun üç yıl boyunca saldırgan bir şekilde işlediği savaş suçlarının sorumluluğunu almıştır. Mladić’in birliklerince kontrol edilen toplama kamplarının, onlarca toplu mezarın, tecavüz ve cinsel şiddetin ve benzeri suçların şahitlerinin davanın seyrine olumlu etki edip etmeyeceği de görülecektir. Öte yandan yıllarca sağlık sorunları ihmal edilmiş Mladić ceza almadan da ölebilirdi. Slobodan Milošević’in aynı mahkemede yargılanırken ceza almadan ölmesi, Mladić’in davasında da manipülasyon konusu olabilir.

Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi kararlarının yasallığından ziyade politik sebeplere dayandığı sıkça söylenir. 90’larda Sırbistan yönetiminde bulunan Momcilo Perisic, Jovica Stanisic ve Franko Simatovic gibi ordu ve güvenlik birimlerinin liderlerinin beraatleri bu gibi memnun etmeyen siyasi karardan birkaçıdır. Her hâlükârda adil bir yargılamada sadece 1995 Temmuz’unda Srebrenitsa’da olanlar değil, 1992 senesinden itibaren diğer şehirlerde işlenen savaş suçları da ele alınmalıdır. Aksi takdirde Boşnaklara karşı işlenen savaş ve soykırım suçlarının üstü örtülecek ve soykırım art niyetli olarak 95 Temmuzun birkaç gününe hapsedilecektir.

*Yüksek lisans tezinin genişletilmiş metni “Prijedor’da Soykırım” ismiyle yayımlanan Medić, 1992-1995 savaşında yapılmış olan diğer savaş suçları hakkında uzmandır.

“

Sırp ordusunun lideri Ratko Mladić'in toplu mezarların farkında olduğunu yazdığı günlüğünde Prijedor'daki katliam için emir verdiği konuşma da yer alıyordu.

Srebrenitsa'yı tek bir kelime ile anlatsanız, hangi kelimeyi seçerdiniz?

1995 yılında Srebrenitsa'da meydana gelen olayların dehşetinin büyüklüğünü tek bir sözcük ile ifade etmek çok zor. Şayet bu suçu en doğru ve en yakın şekilde özetleyebilecek böyle bir sözcük varsa o da "soykırım"dır. Bu noktada ünlü soykırım araştırmacısı Gregory Stanton'ı ve çalışmalarını hatırlamakta fayda var. Kendisi "Soykırımın Sekiz Safhası" adlı makalesinde soykırımın süreç ve safhalarını anlatıyor. Bu safhalar, "biz ve onlar"

arasındaki ayrımı gösteren sınıflandırma, insani özelliklerinden ayırıştırma, öldürme ve son olarak inkâr gibi süreçleri kapsıyor ve her sürecin ayrı ayrı tanımlanması, analiz edilmesi gerek.

Uluslararası Kayıp İnsanlar Komisyonunun (ICMP – İng. "International Commission for Missing Persons") çalışmalarına eşlik edip toplu mezarlar açılırken fotoğraflar çektiniz. Bu, kolay dayanılacak bir tecrübe olmasa gerek. İzlenimlerinizi bizimle paylaşır mısınız?

“Kimse Yiten Yaşamları Geri Getiremeyecek.”

Tarık Samarah 11/07/95 isimli galerinin kurucusu ve fotoğraf sanatçısı. Savaşı Saraybosna’da yaşadktan sonra Srebrenitsa katliamının ardından gelen süreci ve toplu mezarların açılışını fotoğraflayan Samarah ile soykırımın boyutlarını ve fotoğraf çekerken hissettiklerini konuştuk.

1990’larda Bosna-Hersek’teki savaş esnasında Saraybosna’da yaşadım. O zamanlar yirmili yaşlarımın sonlarındaydım. Saraybosna’daki kuşatmadan ve orada yaşananların ardından hayatta kalmayı başardım. O günler ölüm, açlık, susuzluk ve çaresizlikle geçen günlerdi... Sokaklarda ölü çocukların cesetlerini görürdük.

Savaş bittikten sonra Doğu Bosna’ya gittim. Her ne kadar savaş süresince orada olup biten dehşeti tahmin etsem de savaştan sağ kalanlarla tanışmak, toplu mezarları görmek, çürüyen ceset-

lerin kokusunu hissetmek; tüm bunlar benim için yeni ve korkunç birer tecrübeydi. Yine de yıllar boyu hayatımı ya da işimi nefretin yönetmesine izin vermedim. Beni yönlendiren şey sevgi oldu. Çünkü yaşananlar karşısında nefret hissetmem, zayıf olduğum anlamına gelirdi.

Bu hissiyatla 2012’de 11/07/95 galerisini kurdum. Bu galerinin amacı dünya üzerindeki tüm şiddet biçimlerine karşı güçlü ve kararlı bir ses olabilmektir; hâlâ da buna çaba gösteriyorum. Srebrenitsa bir sembol. O yalnızca Bosna-Hersek’teki savaşın bir sembolü değil, aynı zamanda masum insanların çektikleri acının ve başkalarının acılarına kayıtsız kalmanın da bir sembolü. Dünya Srebrenitsa’da 8 bin insanın katledilişini nasıl sükûnetle izlediyse günümüzde işlenen suçları da aynı kayıtsızlıkla izlemeye devam ediyor.

Srebrenitsa’da hâlâ binlerce kayıp var ve her sene yeni toplu mezarlar bulunuyor. Bu mezarlara dair işleyiş nasıl?

Muhtemelen bu sorunun cevabını en iyi ve rebilecek kişi ben değilim. Yine de bildiklerimi özetlemeye çalışayım. Srebrenitsa’daki 8 bin insanın kaderi soykırım henüz taptazeyken, yani 1995 temmuzunda bile tahmin edilebiliyordu. Srebrenitsa’nın kuşatmaya yenilmesi ve düşmesinin ardından on gün sonra Bosna’da Müslüman sivillere yönelik katliam olduğunu bildiren haberler ortaya çıktı. ABD yönetimi kaybolmalarından bir ay sonra 10 Ağustos 1995’te Srebrenitsa dolaylarında toplu mezarlardaki insanların fotoğraflarını yayımladı. ABD’nin Birleşmiş Milletler elçisi Madeleine Albright, kitle suçlarının kanıtı olarak ABD hükûmeti tarafından yayımlanan birçok fotoğrafı Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi’ne gösterdi. Fotoğraflarda yer alan görüntülerde yerel bir futbol sahası ve saha çimlerinin üstünde yatan yüzlerce insan ve toprağı kazan iş makineleri vardı. Sonrasında yapılan kazılarda bu toprak yığınlarının Srebrenitsa insanların gömüldüğü toplu mezarlar olduğu ortaya çıktı. Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi de görüntülerin geçerli deliller olduğunu onayladı. Dahası fotoğraflarda birçok farklı mekânın olması ikinci ya da üçüncü toplu mezarların daha var olduğuna işaret ediyordu. İkinci ya da üçüncü toplu mezarlar yapılan katliamı saklamak için kurban-

© Tarık Samatlı: Siebenica cycle

ların cesetlerinin yerlerinin sistematik şekilde değiştirildiği alanlardı. İşlenen suçu örtbas etme çabasının sistemli tabiatını başka birçok unsur da ortaya koyuyordu: Toplu mezarlarda bulunan kişisel eşyalar, göz bantları, bağlama ipleri, tüfek fişekleri ve cesetlerde bulunan toprak bileşimleri... Toplu mezarların içinde bulunan bağ ipleri ve göz bağları şüphesiz bunların toplu infaz olduğunu gösteriyordu. Buldozer ve iş araçlarının kullanılmış olması, bulunan iskeletlerin çoğunlukla yarım ya da noksan oluşunu açıklıyor. Beş ayrı yerde de izine rastlanan bir ceset vardı örneğin; ilk gömüldüğü yer ile son gömülme yeri arasında 30 kilometre bulunuyordu.

Sürecin nasıl işlediğine gelince: Toplu bir mezar tespit edilip alan kazıldıktan sonra cesetler çıkarılarak kimlik tespiti yapılıyor. Kimlik tespiti için ilk olarak kurbanların kişisel eşyaları ve kıyafetleri kullanılıyor; sonrasında DNA analizi başlıca araç olarak kullanılıyor. Süreç oldukça uzun ve zorlu: Bir yandan ilk gömü alanlarından ikinci ve hatta üçüncü gömü alanlarına taşınan cesetlerin bütünlüğü bozulmuş oluyor; kemikler kırık ya da parçalanmış hâle geliyor ve hatta bazı kur-

banlardan geriye kalan tek bir kemik olduğu için DNA örneklerini çıkartabilmek çok zorlaşıyor. Öte yandan ise tek bir üyesi bile hayatta kalmayan ailelerin DNA analizleri neredeyse imkânsız hâle geliyor. Her yıl 11 Temmuz'da, bir önceki yıl içinde kimlik tespiti yapılmış kurbanlar için cenaze merasimi düzenleniyor.

Konu üzerinde yıllarca süren çalışma ve araştırmaların süresince benim için en zor zaman ilk cenaze merasimiydi. Potočari köyündeydik. Hatırlıyorum da çok sıcak bir gündü. Her yerde polis ve Sırbistan Cumhuriyeti askerleri vardı: Yani o gün cenazelerini gömmeye gelmiş olduğumuz insanları yıllar önce ayırıp sonrasında katletmiş olanlar...

İmamlar Müslüman cenazelerinde sık rastlanmamasına rağmen kadınları cenaze merasimine katılmaya çağırıyordu. Bir insanın hayatında duyabileceği dayanılması en güç ses kuşkusuz sevdiği kişinin tabutuna kürekle atılan toprağın çıkardığı ses... O gün 600 civarında tabut toprakla örtüldü. O gün şimdiye dek işittiğim en hüzünlü, acı dolu senfoniye dinledim. Her mezarda dört tane olmak üzere o gün 2.400 kürek kullanıldı.

2002 yılında Srebrenitsa katliamından kurtulanların kaldığı kampı ziyaret edip fotoğraflar çektiniz. Geride kalanların durumu nasıldı?

Aslında bu kamplar evlerinden sürülen Bosnalılar için geçici bir çözüm olarak inşa edilmişti. Ne var ki savaşın üzerinden 20 yıl geçmesine rağmen Bosna-Hersek'te yüzlerce Bosnalı hâlâ mülteci kamplarında yaşıyor. Bu insanlar hâlâ geçmişte-ler.

Bu kamplarda benim fark ettiğim şey şuydu: Geçen bunca senenin ardından hâlâ umutluydular. Son ana kadar sevdikleri insanların sağ olduğuna inanan kadınlar vardı. O zamanlarda "Srebrenitsa erkekleri"nin, yani kamyonlara bindirilerek ölüme götürülen insanlar arasında sağ kalmış, belki de Sırbistan'da hapisanelerde, kamp ya da maden ocaklarında tutuklu olanlarla ilgili söylentiler bulunuyordu. Elbette bunların hiçbirinin aslı yoktu. Çoğunun cesedi sonradan toplu mezarlarda bulundu. Tam da bu nedenle, yani taşıdıkları umut yüzünden, Uluslararası Kayıp İnsanlar Komisyonunun temsilcileri kendi-

lerine gelerek buldukları ceset kalıntılarının aile fertlerine ait olabileceğini söylediklerinde bu kadınlar ölüm anını tekrar tekrar yaşıyorlar; tam da o an akıllarından uzak tutmaya çalıştıkları o kötü haberi almış oluyorlar çünkü.

Siz Srebrenitsa'nın sorumlularının cezalandırılacağını ve adaletin yerini bulacağını düşünüyor musunuz?

Adalet yerini muhtemelen bulacaktır; ama kimse ölenleri geri getiremez, kayıpları telafi edemez. Mezarların açılması ve kurbanların kimliklerinin tespiti hâlâ sürüyor. Görünen o ki savaştan yirmi yıl sonra bile gerçeklerin ortaya çıkması, suçların kabul ve itirafı ve telafisi hâlâ başlamadı. İnsanların günlük yaşamları hâlâ geçmişteki acılarla mücadele etmekle geçiyor. Bosna-Hersek savaştan yirmi yıl sonra bile hâlâ savaşın acı sonuçlarının ızdırabını yaşamaya devam ediyor.

Elif Zehra Kandemir sordu.

Potočari köyünde yapılan toplu defin töreninde mezar başına 4 tane olmak üzere toplamda 2.400 kürek kullanıldı.

©TariK Samarah, Srebrenica cyde

Mısır Tarihinde Bir Devlet Başkanına İlk İdam Cezası

Uluslararası toplumun tepkileri, insan hakları derneklerinin girişimleri ya da Mısır'ın adalet konusundaki sarsılan imajı Muhammed Mursi'ye idam cezası verilmesini engellemedi. Bundan sonra Mısır'daki komedi yargılamaların akıbeti merakla bekleniyor.

ALESSANDRA BAJEC*

2011 yılında hapisneden kaçan mahkûmlara dair firar davasının sonucunda 16 Haziran'da verilen yargı kararı, şayet bu karar bozulmazsa Mısır'ın ilk demokratik yollarla seçilen cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'nin ölümüne mahkûm edilmesi anlamına geliyor. Kahire Ağır Ceza Mahkemesi Mursi ve 100'den fazla sanığa ceza evi firarı planladıkları ve 2011'de Mübarek hükûmetine karşı yapılan gösterilerde polise saldırdıkları iddiaları gerekçesiyle ölüm cezasını onayladı. Aynı mahkeme Mursi'yi Filistinli Hamas hareketi, Lübnan'ın Hizbullah'ı ve İran için istihbarat casusluğu yapma suçlarından müebbet hapse mahkûm etmişti. İddiaları destekleyen kanıtlar ise kamuya açıklanmamıştı.

Al-Ahram Stratejik ve Siyasi Araştırmalar Merkezi uzmanı Ziyad Akl Musa konuyla ilgili şunları söylüyor: “Mahkemenin elindeki kanıtlarla ilgili mutlak bir gizlilik var; buna sebep olarak da konunun hukuki bir mesele olduğu ve halkın bunu bilmesine gerek olmadığı gösteriliyor.”

Bu yıl nisan ayındaki başka bir davada Mursi cumhurbaşkanı olduğu 2012 yılında kendi taraftarlarını şiddet kullanmaları, protestocuları gözaltına almaları ve işkence etmeleri için kışkırttığı iddialarıyla 20 yıl hapse mahkûm edilmişti. İdam kararı ise bariz şekilde siyasi bir karar olduğu ve yargı sürecinin adil olmadığı gerekçesiyle dünya üzerindeki pek çok insan ve grup tarafından kınandı.

İnsan hakları organizasyonları Mısır'ın yargı sisteminin bağımsız olmadığı eleştirilerinde bulundular. Uluslararası Af Örgütü kararın "geçersiz ve hükümsüz prosedürlerle gerçekleştirilen bir maskaralık" olduğunu söyleyerek karara karşı çıktıklarını açıkladı. Ayrıca örgüt bu kararın Mısır'daki yargı sisteminin bozulduğunun diğer bir işareti olduğunu da ekledi. Örgütün Orta Doğu ve Kuzey Afrika başkan yardımcısı, Mursi'nin aylardır herhangi bir adli denetim olmaksızın hücre hapsinde tutulduğunu ve soruşturmalar süresince kendisini temsil edecek herhangi bir avukatın bulunmadığı gerçeğinin bu hukuki muamelelerinin yalnızca adaletle alay etmek olduğunu gösterdiğini söyledi.

Bu sert ceza Müslüman Kardeşler üzerinde kurulan baskı politikasının yalnızca bir parçası olarak görülüyor. Zira Mursi 2013 temmuzunda askerî darbe ile indirildikten sonra Sisi bu örgütü yok etme sözü vermişti. Görevden alınan cumhurbaşkanı o günden itibaren cezaevinde tutulurken Müslüman Kardeşler de Aralık 2013'te "terörist örgüt" olarak tanımlandı. Gerçekleştirilen operasyonların ardından yüzlerce Mursi taraftarı ve protestocu öldürüldü; 40 binden fazlası gözaltına alındı. Mursi'nin yanı sıra Müslüman Kardeşlerle ilgisi olduğu iddia edilen yüzlerce aktivist Temmuz 2013'ten beri toplu hızlı yargılamalarla idama mahkûm edildi. Birleşmiş Milletler bu yargılamaların "yakın tarihte emsali görülmediğini" belirtti.

Muhalliflere yönelik sürdürülen bu yasal süreçler, Mısır rejimi tarafından siyasi muhalefeti ortadan kaldırmak amacıyla kullanılan araçlardan yalnızca biri. Bunların arasında çok sayıdaki protestocu gencin, öğrenci ve habercinin rastgele tutuklanması ve gözaltına alınması da bulunuyor. İnsan hakları grupları, muhalefet ve özellikle de Müslüman Kardeşleri bastırmak için hukukun suiistimal edildiği gerekçesiyle Mısırlı otoriteleri suçluyor.

Mursi davasıyla ilgili olarak Perspektif'e demec veren Musa'ya göre davanın hukuki süreçle bir ilgisi yok; süreç tamamen Müslüman Kardeşlere duyulan nefret hissi ile yürütülüp âdeta bir "siyasi intikam" süreci hâline gelmiş durumda. Zira adli makamlar cumhurbaşkanlığı seçilmesinin ardından bir yıllık bir zaman zarfı içerisinde

de Mursi'yi suçlu çıkaracak yeterli kanıtın bulunduğu iddia ederken, şaşırtıcı şekilde otuz yıl süren devlet başkanlığı döneminde önceki cumhurbaşkanı Mübarek aleyhindeki yolsuzluk ve cezai suçlamaların delillerini yetersiz buluyorlar. Hesap vermekten sıyrılmış olan yalnızca Mübarek ve destekçileri değil; herhangi bir dava ya da mahkûmiyet kararı şöyle dursun, polisin orantısız güç ile görevini kötüye kullanmasına dair herhangi bir soruşturma da başarıya ulaşmış değil. Diğer yandan binlerce siyasi muhalif yetersiz kanıtlarla topluca mahkûm edilip bu insanların gerçekten o suçları işleyip işlemediğinin araştırılmasına bile gerek görülüyor. Tüm bunlar Mısır'daki adalet sisteminin nasıl keyfi ve seçici olduğunu ve adaleti aramak yerine muhalifleri cezalandırma amacı taşıdığını da ortaya koyuyor.

İnsan Hakları İzleme Örgütü de Mursi hakkındaki kararın siyasi bir karar olduğunu öne sürerek bu tartışmalı idam hükmünü onayladığı için Mısır yargı sistemini topa tuttu. İnsan Hakları İzleme Örgütü Orta Doğu ve Kuzey Afrika Direktörü Sarah Leah Whitson şunları söyledi: "Bu yasal kovuşturmalar gösteriyor ki, Mısır mahkemeleri herhangi bir kanuni prosedüre uymaksızın hükûmet muhaliflerini mahkûm etmeye hazır." Dava dosyası özetlerinin İnsan Hakları İzleme Örgütüince hazırlanan incelemesinde hem cezaevinden kaçış hem de yabancı güçlerle gizli pazarlık yapma davalarında ne devrik başkan Mursi ne de diğer davalılara yöneltilen suçlamaları destekleyen herhangi bir şey bulunmadığı belirtiliyor. Her ne kadar Mısır Ceza Kanununda davalının suçlu bulunabilmesi için bireysel olarak işlenen suçun kanıtlanması gerekiyorsa da, suçlamalarda yer alan eylemlerdeki bireysel suçların savcılar tarafından araştırıldığına dair dava dosyalarında herhangi bir işaret yok. İnsan Hakları İzleme Örgütü verilen yargı kararlarının salt asker ve polis memurlarının ifadelerine dayandığını belirtiyor. Araştırma uzmanı ve sosyolog Ziyad Akl Musa ise güvenlik görevlilerinin verdiği ifadelerin ne derece güvenilir olabileceğini sorguluyor: "Mısır'daki emniyet kurumu doğası gereği siyasi bir kurum. Mahkeme nihayetinde siyasi bir hüküm vermek için siyasi ifadeleri ve şahitleri davaya soktu."

Yasal süreç, Mısır rejimi tarafından siyasi muhalefeti ortadan kaldırmak amacıyla kullanılıyor.

Musa'nın açıklamalarına göre Mısır Devleti her ne kadar bu davanın kurallara uygun bir ceza davası olduğunu söylese de verilen ifadeler ve mahkemenin kararı ele alış şekline tutun da nihai yargı kararı ve verilen idam cezalarının çokluğu Mursi davasının çok daha farklı bir dava olduğunu ortaya koyuyor. Mahkeme, kararın okunmasından hemen önce Mursi'ye destek veren ve Mısır'ın ilk özgür seçimlerinden galibiyetle çıkan Müslüman Kardeşlerin ayrıntılı ve eleştirel bir geçmişini okudu. El-Ehram'ın araştırma uzmanına göre karardan önce Müslüman Kardeşlerin tarihçesinin kasıtlı bir şekilde okunması yargı kararını halka duyurma çabası olup, bunun yalnızca yasal bir prosedür olmadığını, aynı zamanda vatansever bir dava olduğu algısını halka yayma çabası.

"Mahkeme, verdiği kararı millî bir fenomene dönüştürmeye ve mahkemenin aslında halkın istekleri ile demokrasiyi desteklediğini; davanın terörizme karşı verilen bir savaş olduğunu göstermeye çalıştı." diyen Musa ekliyor: "Ki bu durum bizi yasal bağlamdan uzaklaştırıp politik bir atmosfere sokuyor." Bununla birlikte tüm şahit ifadeleri kapalı kapılar ardında tutuldu. Şayet Mursi ve diğer sanıkların işlediği iddia edilen suçlarda ferdi olarak sorumlulukları varsa savcılar bunları kamuoyuna ilan etmelidir.

Mısır'ın adalet sistemindeki bir diğer eksiklik, davaları denetleyen bağımsız kurumların olmayışdır. Adalet sistemi hiçbir şekilde halka yansıtılmamakta, Musa'nın da işaret ettiği gibi yargı kurumlarının bağımsız bir gözetimi bulunmamaktadır. Nitekim 2014'te Birleşmiş Milletler, prosedür düzensizlikleriyle dolu toplu yargılamalarla 1200'den fazla insanın idama mahkûm edildiği Mısır'ın uluslararası adil yargılama garantisinin giderek hor görüldüğü bir sisteme dönüştüğü konusunda uyardı. Uluslararası toplum ise etik gerekçelerden ötürü idam cezası karşısında endişelerini dile getirdi. Amerika Birleşik Devletleri'nin Birleşmiş Milletler Büyükelçisi Samantha Power resmî Twitter hesabında şöyle dedi örneğin: "Mısır mahkemesi eski başkan Mursi de dâhil olmak üzere siyasi muhaliflerin toplu idam cezalarını onayladı. Kanunlara uygun yargı sürecinin olmaması adalet sisteminin güvenilirliğini sarsmaktadır." Avrupa

Birliğinin önde diplomatlarından Federica Mogherini, verdiği bir demeçte kararın uluslararası kanunlara uygun olmayan toplu bir dava sonunda alınmış olduğunu söyledi.

Bununla birlikte dünyanın her yerinden yükselen kınama seslerinin dışında Amerika ve Avrupa'nın Mısır'a yönelik politikaları değişmeyecek ya da bu idam kararı Mısır rejimiyle yakın ilişkiler kurulmasına yine de engel olmayacaktır. Musa'ya göre uluslararası toplum Arap bölgesindeki çıkarlarına daha çok değer veriyor; dolayısıyla Mısır'daki insan hakları onlar için çok da önemli değil. Her ne kadar Washington idam kararları hakkındaki endişelerini belirtmiş olsa da, Obama yönetimi Mısır'a yaptığı yıllık 1.5 milyar dolarlık yardımına devam ediyor örneğin. Pentagon ve CIA, Mısır rejimiyle koordine bir şekilde Kuzey Afrika ve Orta Doğu'daki faaliyetlerini sürdürüyor.

Mısır Baş Müftüsü tarafından onaylanmış olsa bile idam hükmü hâlâ temyiz edilebilir. (En azından bu yazının yazıldığı tarih olan 27.6.2015'te mahkeme kararının değiştirilmesi olasılığı hâlâ mevcuttu.)

El-Ehram sosyoloğu Musa'ya göre ise Mısır mahkemesinin verdiği yargı kararının tersine döndürülmesinde uluslararası toplumun pek bir etkisi olmayacak. Musa'nın tahminine göre Mısır Devleti uluslararası eleştirilerden kaçınmak için Mursi'yi infaz etmeme kararı alabilir: "Karara karşı temyize gidilebilir, bunu başka bir temyiz daha izleyebilir. En nihayetinde dava müebbet hapis ya da 25 yıl hapis cezasıyla sonuçlanacak." Bununla birlikte mahkeme bazı analizcilerin ileri sürdüğü gibi destekçilerinin Mursi'yi kahraman ya da şehit olarak anmasını önlemek maksadıyla cezanın indirilmesini de sağlayabilir. Her iki durumda da uluslararası adil yargılama standartlarına göre yeniden yargılanma yerine Mursi'yi demir parmaklıkların ardında göreceğimiz gibi görünüyor.

*Kahire merkezli serbest gazeteci olan Bajec, 2010-2011 yılları arasında Filistin'de yaşadı. Makaleleri European Journalism Centre, IRIN ve The Majalla gibi dergilerde yayımlandı.

IGMG App

hizmetinizde

Cami arama

Namaz vakitleri | Ezan fonksiyonu

Zekât hesaplama

Kur'an

Evrâd

Ajanda

Haberler

Kitaplık

Kişisel ayarlar

Mülteci Olmak

Ernst Ferstl şöyle diyor: “İnsanlar, ‘Çok fazla mülteci var.’ der. Mülteciler ise ‘Çok az insan var.’ der.” Sizce birçok toplumda mültecilere yönelik olumsuz algının değişmesi için neler yapılabilir?

“Evet, fazla mülteci var ve bu daha çok yardımseverliğe neden olmalı.

İnsanlar ülkelerine çok sayıda mülteci gelmesini genel olarak hoş görmezler. Bu durumda eleştiriler olması normaldir ama eleştiriler iltica eden insanlara değil, siyasilere yöneltilmelidir. İnsani düzlemde bakıldığında, mültecileri sorunların kaynağı olarak görmek yanlış, çünkü onları bu yolu seçmeye iktidar sahipleri zorladı. Eğer barış içinde yaşamlarını sürdürme imkânları olsaydı bu insanlar ülkelerinden kaçmazlardı. Evet, çok fazla mülteci var! Ama bu durum insanlarda nefrete değil, yardımseverliğe sebebiyet vermeli ki herkes sahip olduğu hürriyet hakkını kullanabilsin.

Melek Alarslan, mülteci çocuklarına yönelik “Licht-Paten” projesinin kurucusu

“Mültecilere yönelik ön yargısız yaklaşım medyanın elinde.

Ernst Ferstl’in bu sözü, bireyselleşmiş modern kapitalist bir toplumda meselenin ne denli merhametsizce ele alındığını maalesef bizlere yeniden hatırlatıyor. İnsani değerler ne yazık ki kapitalist ilgiler daha fazla öncelendiği için medya başta olmak üzere neredeyse hiç anılmıyor. Ancak ve ancak medya konuyu adil ve ön yargısız bir şekilde yansıtırca o zaman mültecilerin durumunun daha iyi anlaşılması ümidi doğar.

Cemal Yaşar, Islamic Relief insani yardım çalışanı

“İnsan olmak, karşındakinin hayalleri olduğunu kabullenmeyi gerektirir.

Bu söz yalnızca buradaki mülteci politikasını özetlemiyor, aynı zamanda Alman çoğunluk toplumunun tavrını da yansıtıyor. Savaş, açlık ve zulümden mustarip mültecilere burada eşit insanlar olarak değer vermek yerine güvenilmez kişiler olarak görülüyor, ayrıca işe yaramayanlar ve yaramayanlar olarak insanlık dışı bir pragmatist bir kategorizasyona tabi tutuluyorlar. Bu tavırda insaniyet namına hiçbir şey göremiyorum. Zira insan olmak evvelemirde karşındakinin de endişeleri, hayalleri ve ihtiyaçları olan bir insan olduğunu kabullenmeyi gerektirir.

Zaineb Mechergui, öğrenci hakları aktivisti

Halk İnisiyatiflerine Karşı Ayakta Durabilmek: İsviçre

RABİA ŞANLIALP

İsviçre Müslümanlarla ilişkisi bağlamında 2009 yılındaki minare yasağı ve burka yasakları ile ismini oldukça olumsuz bir şekilde duyurmuş bir ülke. Doğrudan demokrasi ile yürütülen ülkede kantonlardaki sağ popülist seçmenlerin

Flickr.com/gato-gato

Flickr.com/gato-gato

Flickr.com/Gustave Deghlaghe

Flickr.com/Gustave Deghlaghe

2014 Lozan'da Filistin'le dayanışma gösterilerinden

hayata geçirdiği inisiyatiflerle Müslümanlar kendi durumlarının her an değişebilmesi gibi bir tehlikeyi de yaşıyorlar. Sema ve Mehmet, İsviçre'de doğup büyümüş bir çift olarak Müslüman yaşamının pek de bilinmeyen yönlerini anlattı. ►

isviçre, Batı Avrupa'da Avrupa Birliği üyesi olmayan görece ufak bir ülke. Burada Müslümanların sayısı toplam nüfusun sadece yüzde 5'ini teşkil ediyor. Bu hâliyle İsviçre; Fransa, Avusturya, Hollanda ya da Almanya gibi ülkelerden daha az bir Müslüman nüfusa sahip olan bir ülke profilinde. Ülkede en fazla Müslüman nüfus Zürih kantonunda yaşıyor ve ülke genelindeki Müslümanların çoğu misafir işçi olarak gelenler, onların çocukları ya da ülkelerindeki savaştan kaçan mülteciler. Bu bağlamda ülkedeki İslam daha çok Boşnak, Arnavut ve Türk motifleriyle örülmüş durumda.

Sema ve Mehmet, İsviçre'de Bodensee'ye nazır Rorschach şehrinde üç odalı bir evde 4 aylık çocuklarıyla yaşayan Müslüman bir çift. 25 yaşındaki Sema moda tasarımcısı, fakat şu sıralarda ufak bir bebeğin anneliğinin getirdiği sorumluluklar sebebiyle çalışmıyor. İnşaat mühendisi olan 32 yaşındaki Mehmet ise bir inşaat barajında pazarlama müdürü olarak çalışıyor. Her ikisi de İsviçre'de doğmuş, orada okumuş ve büyümüşler. Aile maddi açıdan sıkıntı çekmeyen, orta sınıf bir aile. İsviçre'deki Müslümanların ekonomik statüleri Avrupa'daki diğer ülkelerdeki Müslümanlara nazaran daha iyi olsa da Seda ve Mehmet, Müslüman cemaatin sosyal ve kültürel duyarlılıklarının zayıf olduğunu gözlemlediklerini söylüyorlar.

Sema sabah eşiyle kahvaltı yaptıktan sonra oğluyla oyunlar oynadığını ya da ailece göl kenarında dolaşmak gibi sıradan aktiviteleri gerçekleştirdiklerini, boş zamanlarını ise genelde aile ziyaretleri

Zürih Ana İstasyonu

Zürih'te alışveriş yapan Müslüman kadınlar

ve çeşitli ülkeleri gezerek geçirdiklerini söylüyor: "Fakat vaktimizin ve ilgimizin merkezinde evladımız var. Oğlumuz henüz küçük olduğu için gecemiz gündüzümüz onunla ilgilenerek geçiyor."

Kamu Hukuku'na Göre Tanınma

İsviçre'de Reform Kilisesi ve Katolik Kilisesi birçok kantonda Kamu Hukuku'na göre dinî cemaat olarak tanınmış durumda ve böylece kilise vergisi alma hakkına sahipler. Fakat ülkede en büyük üçüncü inanç toplumu olan Müslüman cemaat, 400 bini aşkın nüfusuyla hiçbir kantonda Kamu Hukuku'na göre dinî cemaat statüsüne sahip değil. Bu durum Müslüman cemaatin hiçbir kamu desteği almadan sadece bağışlarla ayakta durması gibi bir zorluğu beraberinde getirirken Müslüman mezarlarının kurulması, imarla-

rın eğitiminin tesis edilip ilahiyat fakültelerinin kurulması, yaşlılar yurdu ve hapisane gibi yerlerde helal gıda sunulması gibi düzenlemelerin de zorlaşması anlamına geliyor.

Bununla birlikte İsviçre'deki Müslüman öğrenciler, camilerden aldıkları bir belgeyi öğretmenlerine verdikleri taktirde bayramın ilk gününü evde geçirebiliyor, fakat çalışanlara aynı hak tanınmıyor. Müslüman aileler ve çalışanlar da bayramları bir arada geçirebilmek için iş yerindeki tatil haklarından kullanmak zorunda kalıyor. Yine de bu şekilde bir yolu benimseyen Müslümanların sayısı oldukça az.

Sema okul ve iş ortamlarından tanıdıkları Hristiyan, Budist ya da Yahudi arkadaşlarının olduğunu söylüyor. Çift iki farklı camiye devam ediyor ve camilerin gençlik kollarına üye. Çifte göre bilhassa Müslüman gençlerin aktif olma-

Zürih'te bir başörtülü, bir başörtüsüz kadın sohbet ederken

“

400 bini aşkın nüfusuyla Müslüman cemaat hiçbir kantonda dinî cemaat statüsüne sahip değil.

- İsviçre'de Müslümanların genel nüfusa oranı yüzde 5.
- Ülkede yaşayan Müslümanların dördte üçü köken olarak Balkanlar ya da Türkiye'den geliyor.
- 2012 yılında İsviçre'de yaşayan Müslümanların üçte biri İsviçre vatandaşlığına sahip olsa da, birçok Müslüman eski Yugoslav ülkelerinin vatandaşlığını hâlâ muhafaza ediyor.
- Ülkedeki Müslümanların mezhepsel dağılımına göre yüzde 80'i Sünni, yüzde 9,5'i Şii, yüzde 7'si ise Alevi.
- Ülkede 240 cami ve mescit bulunurken bunlar arasında sadece dördünün minaresi var.
- İsviçre Müslümanlarının sadece üçte biri düzenli olarak bir camiye gidiyor. Ülkede en dindar cemaat ise Yahudiler.

sı, daha etkin bir profile toplum katılım sağlamaları oldukça önemli: “Eskiden dine sadece yaşlı insanların, tabiri caizse yaşamın bütün ‘lezzet’lerini tatmış olan insanların yöneldiği düşünülürdü. Oysa şimdi durum böyle değil, sadece yaşlılar değil, genç yaşta birçok kardeşimiz de İslam’ı hakıyla temsil edecek yüce ahlaka sahipler. Birçok genç Müslümanın çok erken zamanlarda mübarek topraklara gitmek istemesi, dinimizi araştırıp bu alanda yetkin isimler hâline gelmesi oldukça sevindirici.” İstatistikler de Mehmet’in bu düşüncesini destekliyor. Hristiyanlar ve Yahudilerin mabet ziyaretleri genellikle yaşlı dindarlar tarafından gerçekleştirilirken Müslümanlarda camileri ziyaret edenlerin yüzde 43’ü 18-35 yaş arasındaki Müslüman gençler. Bu durum, ülkede dinamik bir Müslüman genç nüfusun bulunduğu

da işareti.

Aile Türkiye’ye kesin dönüş yapmak istekleri olduğunu söylüyor. Bu dönüş isteğinin nede-nini şöyle anlatıyor Sema: “Türkiye’deki yaşam kalitesinin daha iyi olduğunu düşünüyoruz. Her yer cıvıl cıvıl, insanlar daha sıcak kanlı. Buradaki hayat ise oldukça monoton. Sanki yaşam sadece çalışmaktan ibaret.” Bu kararda İsviçre’nin havasının oldukça soğuk olduğunun ve ülkede Müslümanlar ve İslam bağlamındaki olumsuz gelişmelerin de etkili olduğunu söylüyor Mehmet: “Minare yasağı ya da cami saldırıları gibi üzücü gelişmeler, bizlerin doğup büyüdüğümüz bu ülkeye ya da birlikte yaşadığımız insanlara karşı bir soğukluk hissetmemize neden olabiliyor. Fakat en çok da çocuğumuzun bu ülkedeki geleceği için endişeleniyoruz. Bu durumda bazen buradan gitmek kurtuluş gibi

geliyor bize.”

İsviçre’de ulusalcı-muhafazakâr ve hatta kimi zaman da sağ popülist parti olarak görülen ve Ulusal Meclis’te en fazla sandalyeye sahip olan İsviçre Halk Partisi (SVP – Alm. “Schweizerische Volkspartei”), aynı zamanda minare yasağının da savunuculuğunu yapan parti. Öte yandan 2009 yılında yürürlüğe giren ve toplumsal bir histeri ve ülkenin “İslamlaşması” üzerinden yapılan minare tartışması, ülkedeki birçok Müslüman’ı derinden sarsmış. Minarelere karşı hayata geçirilen inisiyatifler, kullanılan dil ve ayrımcı söylemi meşrulaştırmaya yönelik popülist argümanlar İsviçre’deki birçok Müslüman için kendilerinin ülkedeki mevcudiyetlerini de sorguladıkları bir süreç hâline dönüşmüş. Bu durum ayrıca Müslümanlar içerisinde de çoğunluk toplumuna karşı genel bir ön yargının oluşma-

sına sebep olmuş. Örneğin Seda ve Mehmet bir bütün hâlinde İsviçre medyasının İslam’ı durmaksızın kötülediği ve böylece insanların zihinlerinde yanlış bir İslam imajının oluşturulduğu görüşünde.

SVP aynı zamanda İslam’ın tanınması gibi istekleri “İsviçre’nin Hristiyan bir ülke olması” sebebiyle reddediyor. Fakat siyasi arenada SVP’nin, toplumsal arenada ise sağ muhafazakâr çevrelerin yegâne sorununu sadece Müslümanlarla değil, yabancı kökenli birçok insan da bu karşı propagandadan nasibini alıyor. Parti, vatandaşlığa geçişlerin sınırlandırılmasını, yabancıların kendi istekleri ve maddi ölçüleri çerçevesinde entegre olmak zorunda olduklarını belirtip, “İsviçre vatandaşı olmanın” bir onur ve ayrıcalık olduğunu ve tabii bir durum olarak görülmemesi gerektiğini vurguluyor örneğin. Bunun yanın-

da, ülkede yürürlükte olan Irkçılıkla Mücadele Yasası’nın, ifade özgürlüğünü kısıtlaması sebebiyle yürürlükten kaldırılması isteğinde bulunması. Parti seçim kampanyalarının neredeyse tamamını yabancıardan gelebilecek tehlike ve bunların önlenmesi üzerine bina etmesiyle de dikkat çekiyor.

Parlamentodaki en güçlü partinin öncülüğünde bu şekilde meşrulaşma tehlikesi gösteren İslam ve yabancı düşmanlığına karşı Müslüman cemaatler de çalışmalar yapıyorlar. Farklı cemaatler arasında koordinasyon sağlayıp siyasete karşı tek bir ses hâlinde konuşmak amacıyla 30 Nisan 2006 yılında 12 çatı organizasyonun katılımıyla kurulan İsviçre İslami Çatı Organizasyonları Federasyonu (FIDS – Alm. “Föderation islamischer Dachorganisationen Schweiz”) mevcut durumda ülkedeki en büyük İslami organizasyon

“*Toplumsal bir histeri üzerinden yapılan minare tartışması birçok Müslüman’ı derinden sarsmış.*”

konumunda. Ülkede 240 caminin 170’ten fazlasını bünyesinde barındıran FIDS aynı zamanda kamuoyunda Orta Doğu’daki sorunlara paralel olarak yükselen İslam düşmanlığı ile ilgili bilgilendirme çalışmalarını da yürütüyor. Bunun yanında kurumun ana amaçlarından bir tanesi İslam’ın Kamu Hukuku’na göre bir dinî cemaat olarak tanınması ve diğer dinlerle eşit bir hukuki statüye kavuşması.

Ülkede gayrimüslimlerle Müslümanlar arasındaki iletişimin güçlendirilmesi ve ön yargıların azaltılması amacıyla FIDS, İsviçre Dinler Konseyi (Alm. “Rat der Religionen”) isimli oluşumun da üyesi. Hatta FIDS’in 14 Mayıs 2015 tarihinde vefat eden başkanı Hisham Maizar, vefatından önceye kadar bu konseyin başkanlığını yapıyordu.

Devlet kurumlarıyla Müslüman cemaatlerin ilişkisi ise ülke-

deki kantonlar arasında farklılık gösteriyor. Sağ popülist partilerin yönetiminde söz sahibi olduğu kantonlarda bu iletişim daha zor yürürken, başka kantonlarda Müslümanlar açısından daha sorunsuz bir iletişim mümkün hâle gelebiliyor. Bu siyasi diskurun etkisini şöyle anlatıyor Mehmet: “İsviçreliler arasında açık görüşlü olup İslam ve Müslümanları tanımak isteyen, sorular sorarak iletişim kuran insanlar da var; bizlere düşmanlıkla bakıp geri kafalılıkla suçlayan, hatta ‘terörist’ yakıştırmasında bulunanlar da...”

Sema ise bu ayrımcılığın bilhassa başörtülü Müslüman kadınlar söz konusu olduğunda ayyuka çıktığını ifade ediyor: “Başörtülü kadınların Müslüman oldukları ilk bakışta anlaşıldığı için dışlayıcı ve baskıcı söylemlerin ilk muhatabı da onlar oluyor. Birçok insan, diğer ülkelerde de sıkça rastlandığı

üzere Müslüman kadınların kocalarının baskısı sebebiyle başlarını örttüğünü düşünüyor. Bu kararın kadınların kendi öz iradeleriyle verilebileceğine inananlar çok az. Sadece seküler ya da herhangi bir dine sempati duymayanlar değil, diğer dinlerin mensupları, örneğin dindarlığa en çok saygı göstermesi gereken Hristiyanlar da başörtüsünün kadının kendi kararı olabileceğine inanmıyor. Bu nedenle de Müslüman kadınlar küçümseniyor; kendi dindarlıklarıyla ilgili bir karar alamayan, sürekli baskı altında yaşayan insanlar olarak görülüyor. Birçok insanın başörtülü kadınlarla konuşmaya tenezzül etmediğini bile gördüm. Ülkede okullarda sürekli tartışılan başörtüsü yasakları da Müslüman kadınlara yönelik ön yargıyı destekler ve besler nitelikte.”

Mehmet ve Seda, Müslümanların yaşamlarının kolaylaştırılmadığı anlarda gidebilecekleri başka bir ülkenin hayalini kurabiliyorlar. Fakat savaştan kaçan ve doğduğu ülkeye bir daha dönmeyecek olan binlerce Müslüman için İsviçre’deki ağır Müslüman karşıtı söylem, mevcut atmosferin olduğundan çok daha ağır bir şekilde hissedilmesine neden oluyor.

İlklerin Öncüsü: Şemsettin Sami

Bundan 165 sene önce, yani 1 Haziran 1850 tarihinde, günümüzde Arnavutluk sınırları içerisinde kalan Fraşer'de dünyaya gelen Şemsettin Sami, birçok alanda öncü rolünü üstlenmiş bir edebiyatçıdır.

» AYŞE MİMAROĞLU

Küçüklüğünde aile geleneği doğrultusunda Bektaşî Tekkesi'ne devam eden Şemsettin Sami, anne ve babasının vefatının ardından bir Rum okulunu ziyaret etmiş, burada Rumcanın yanı sıra, Latince, İtalyanca ve Fransızca öğrenmiş, medresede ise Türkçe, Farsça ve Arapça öğrenmiştir.

1871 yılında Arnavutluk'tan İstanbul'a gelen Şemsettin Sami Matbuat Kaleminde memur olarak çalışmış, memuriyetinin yanı sıra da eser telif etmeye başlamıştır.

Arnavutça, Rumca ve Türkçe olmak üzere üç anadile sahip olan ve anadilleriyle birlikte toplamda sekiz dil bilen Şemsettin Sami, bu geniş dil kabiliyetini sözlük telifinde de göstermiş, 1883 yılında Kamus-u Fransevi (yani Fransızca sözlüğü) ve 1901 yılında ilk geniş kapsamlı Türkçe sözlük olan Kamus-ı Türki'yi kaleme almıştır. Yine Victor Hugo'nun Sefiller isimli eserini de Türkçe'ye ilk kazandıran Şemsettin Sami olmuştur. Bu meziyetleriyle Şemsettin Sami, kendi devrinin mümtaz bir dil âlimidir.

Türkçe sözlüğü yayımlamasının ardından Arnavut milliyetçiliğinin de kurucu metinlerinden biri olan "Arnavutluk Nedir, Nedir ve Ne Olacak" isimli kitabını yayımlayan Şemsettin Sami, hem Türk hem de Arnavut kimliğinin tanımıyla ilgili taslaklar hazırlamış, böylece "çelişkili bir milliyetçiliği" benimsediği iddia edilmiştir. Arnavut milliyetçiliği için de oldukça önemli görülen Şemsettin Sami'nin mezarı, vefatının ardından Arnavutluk Başbakanı tarafından Arnavutluk'a taşınmak bile istenmiştir.

Öte yandan günde 15-16 saatlik bir çalışma performansı ile kendisini kitap

yazmaya ve eser üretmeye adanmış olan Şemsettin Sami, yaptıklarının anılmasından pek hazzetmeyen, münevver kesimin sıkça takıldığı mekânlardan şiddetle kaçınan ve münzevi bir hayat süren biriydi. İlk Türk romanı olarak bilinen ve 1872-1873 yılları arasında parça parça yayımlanan "Taaşuk-u Talat ve Fitnat" isimli eserin de yazarı olan Şemsettin Sami, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar yayın hayatına devam eden ve en uzun süre yayımlanan gazetelerden biri olan Sabah gazetesini de çıkartmaktaydı.

Türk dilinin sadeleştirilmesi çalışmalarına öncülük eden, dil, sözlük, ansiklopedi ve çeviri alanlarında çalışmalar yapan, roman ve tiyatro yazarı olan ünlü Şemsettin Sami, aynı zamanda Türkiye'deki spor takımı Galatasaray'ın kurucusu olan Ali Sami Yen'in de babasıdır.

1897 yılında Osmanlı Devleti, Balkanlarda ortaya çıkan milliyetçi hareketlere karşı daha sert girişimler başlatmış, bunun bir neticesi olarak Şemsettin Sami'nin eserleri yasaklanmıştır. Bunun üzerine Şemsettin Sami eserlerini, Arnavut göçmenlerin kültürel yaşamlarını yansıtabilecekleri uygun ortamlar bulunan Bükreş'te bastırmaya başlamıştır.

Sekiz kardeşinden her biri cumartesi günü vefat ettiği için bu güne karşı özel bir korku besleyen Şemsettin Sami, 18 Haziran 1904'te bir cumartesi günü dünya hayatına veda etmiştir. Vefat ettiği gününde ardında 12.000 kitabın yer aldığı kapsamlı bir kütüphane bırakmıştır. Abileri Abdyl ve Naim vefatlarının ardından İstanbul'dan Tirana'ya defnedilirken, Şemsettin Sami İstanbul'da gömülü bulunmaktadır.

Boğaziçi'ne Sığınanlar

Türkiye'ye İltica Eden Alman Bilim, Siyaset ve Sanat Adamları 1933-1953

Fritz Neumark
Neden Kitap

Hitler Almanyasından kaçarak 2. Dünya Savaşı arefesinde Türkiye'ye sığınan binlerce bilim, sanat ve siyaset adamından

birisi de Fritz Neumark'tır. Neumark 1933 yılında geldiği İstanbul'da 1952 yılına kadar kalır ve bu süre zarfında İstanbul Üniversitesinde hocalık yapar. Boğaziçi'ne Sığınanlar kitabı, Almanların dillerini bilmedikleri yeni kurulmuş bir ülkede mülteci olarak yaşama tecrübesini, dönemin ekonomik şartlarını ve sarsıntılarını ele alıyor. Kitap aynı zamanda bir Alman bilim adamının kaleminden yakın tarihin de farklı bir okuması niteliğinde.

Bilal: Avrupa Yolunda Bir Kaçak

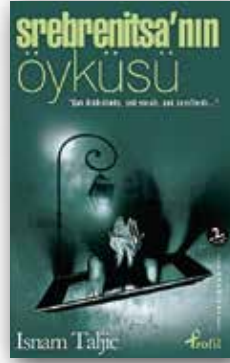
(Orijinal Dili: Almanca, Orijinal Başlık: "Bilal: Als Illegal auf dem Weg nach Europa")

Fabrizio Gatti
Kunstmann Yayınları

Bilal en kötü mülteci rotalarından birinde Afrika'dan Avrupa'ya ulaşmaya çalışan bir mültecidir.

Aslında ismi "Bilal" değil, "Fabrizio Gatti" olan bu esmer adam İtalyan bir gazeteci olup kendisini göçmen olarak tanımlayarak diğer yolcuların arasına karışmakta ve onları gözlemleme amacı taşımaktadır. Almanya'da 1983 yılında 2 sene boyunca Türk bir işçi kılığında farklı firmalarda çalışarak yabancılara karşı kötü muameleleri kitabında toplayan gazeteci Günter Wallraf'ın İtalyan versiyonu olarak bilinen Fabrizio Gatti, kitabında bu tehlikeli yolculukta insanların yaşadıklarını "içeriden" bir dille anlatıyor.

Srebrenitsa'nın Öyküsü

İsnam Taljic
Profil Yayıncılık

Birleşmiş Milletler tarafından güvenli bölge ilan edilen Srebrenitsa'da 11 Temmuz 1995'te binlerce insan kurşuna dizilerek, tecavüz edilerek ya da işkenceyle hayatını kaybetti. Balkan edebiyatının en önemli yazarlarından

İsnam Taljic, katliamın tüm ağırlığına ve yaşanan onca acıya rağmen "unutmamak/afetmemek" gibi duyguların intikama dönüşmemesi konusunda uyarıda bulunuyor. Bu hâliyle kitap Srebrenitsa katliamında kimsenin bilmediği bazı detayları ve yaşananların gerçek boyutunu anlatırken bir yandan da onca yaşanana rağmen merhamet ve iyiliği emredebilen bir ahlakın savunuculuğunu yapıyor.

Deniz Üzerinden: Suriyelilerle Birlikte Avrupa'ya Kaçış

(Orijinal Dili: Almanca, Orijinal Başlık: "Über das Meer: Mit Syrern auf der Flucht nach Europa")

Wolfgang Bauer,
Stanislav Krupar
Edition Suhrkamp

Suriye'deki savaş sayısız cana mal olurken savaştan kaçanlar Avrupa'ya

varış yolunda ayrı bir can pazarı daha yaşıyorlar. Mısır'dan Avrupa'ya ulaşmaya çalışan mültecilere refakat eden ve onların yaşamlarını kayıt altına alan Bauer ve Krupar, Avrupada daha insani bir iltica politikasının gerekliliğinin de en canlı kanıtını bu kitapla ortaya koyuyor. Botlarda ya da Avrupa'nın sokaklarında saklanan mültecilerin an be an yaşadıkları kitapla bilinir hâle geliyor.

BİZ, EN ACILI GÜNÜMÜZDE 300.000 KİŞİYİZ IN SCHWEREN STUNDEN SIND WIR 300.000

HERKES ÖLECEK YAŞTADIR
DER TOD KENNT KEIN ALTER

RESMÎ İŞLEMLER
BEHÖRDENGÄNGE

DİNÎ VECİBELER
RELIGIÖSE VORSCHRIFTEN

NAKİL
ÜBERFÜHRUNG

TESLİM
ÜBERGABE

IGMG Cenaze Yardımlaşma Derneği | Cenaze Hizmetleri

IGMG Bestattungshilfeverein e. V. | Bestattungskostenunterstützungsgemeinschaft (BKUG)

Boschstraße 61-65 | D-50171 Kerpen | T 0049 2237 97930-11 | F 0049 2237 97930-30 | cenaze@igmguksba.org | www.igmguksba.org
Amtsgericht Köln VR 17651 | Kreissparkasse Köln | IBAN: DE37 3705 0299 0149 2829 41 | BIC / SWIFT: COKSDE33

2015

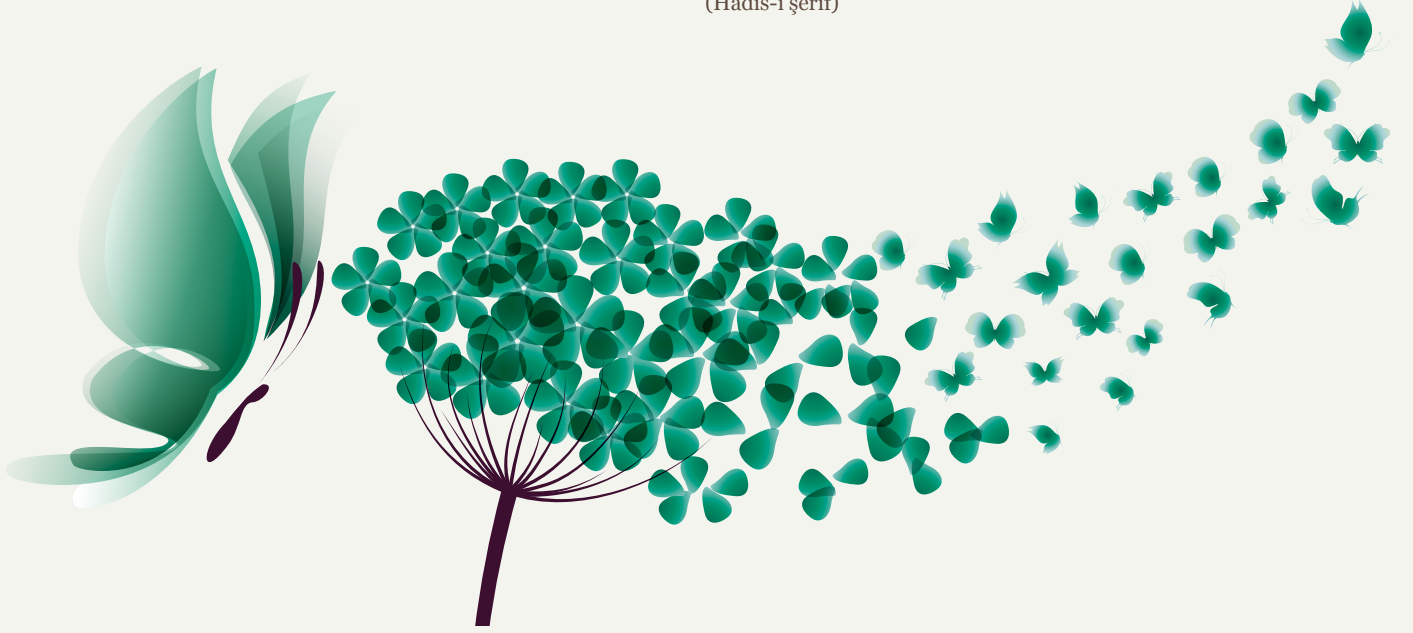
Zekât ve Fitre Kampanyası ile sen de Bir kelebek u ur

“Zekât veren m uminler kurtuluşa ermi lerdir.”

(Mu‘min n suresi, 23:4)

“Mallarınızı zekât vermek suretiyle temizleyiniz.”

(Hadis-i  erif)

 lkelere Göre Kişi Başına Düşen Fitre Miktarı

Almanya	10 �	�svi�re	15 CHF
Bel�ika	10 �	�sve�	100 SEK
Fransa	10 �	Avusturalya	15 AUD
Finlandiya	10 �	Danimarka	80 DKK
Avusturya	10 �	�ngiltere	10 �
�talya	10 �	Norve�	100 NOK
Hollanda	10 �	Kanada	15 CAD

Online ba ı larınızı igmg.org üzerinden yapabilirsiniz.

Kuruldu umuz
günden beri
zekât ve fitrelerinizi
en doğru yerlere
ula tırıyoruz.